МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра господарського права і процесу

К. А. Возняковська, О. Р. Гофман, В. В. Добровольська,
О.О. Квасніцька

ЗАСНУВАННЯ БІЗНЕСУ

Навчально-методичний посібник
для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання
в галузі знань – 08 «Право», спеціальність – 081 «Право»

2021

УДК 346.6
П 78

Рекомендовані до друку
рішенням навчально-методичної ради університету
(протокол № 2 від 25 жовтня 2019 року).

Автори:
Возняковська К.А., д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Чернівецького ридичного інституту НУ «ОЮА»
Гофман О.Р., к.ю.н., доцент кафедри господарського права і процесу НУ «ОЮА»
Добровольська В.В, к.ю.н, доцент, доцент кафедри господарського права і процесу НУ «ОЮА,
Квасніцька О. О. к.ю.н, доцент кафедри господарського права і процесу НУ «ОЮА»

Рецензенти:
доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова **Степанова Тетяна Валеріївна;**

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кібербезпеки
Національного університету «Одеська юридична академія»
Василенко Микола Дмитрович.

Возняковська К. А., Гофман О. Р., Добровольська В. В., Квасніцька О. О.

Заснування бізнесу: заснування бізнесу та дозвільні процедури: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання; галузь знань – 08 «Право», спеціальність – 081 «Право» / К. А. Возняковська, О. Р. Гофман, В. В. Добровольська, О. О. Квасніцька [Електронне видання]. Одеса, 2021. 212с.

© Возняковська К. А.,
Гофман О. Р.,
Добровольська В. В.,
Квасніцька О. О.,
2021

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дисципліна спрямована на розвиток у студентів особистісних якостей, а також формування загальнокультурної (універсальної) та професійної компетенції відповідно. Вивчаючи курс «Заснування бізнесу» або «Заснування бізнесу та дозвільні процедури» здійснюється підготовка нового покоління високоосвічених юристів в сфері підприємницької діяльності, які відповідають вимогам на сучасному ринку праці та міжнародному рівні професійної освіти.

Відбувається формування комплексного уявлення про правове регулювання підприємницької діяльності; систематизація знань про її організаційно-правові форми та види, загальні засади державного регулювання та способи здійснення державного контролю підприємницької діяльності; поглиблене вивчення специфічних правових інститутів (наприклад, державної реєстрації, податкового обліку, оптимізації оподаткування, ліцензування, банкрутства тощо), окрема увага приділяється вивченню загальних засад, форм, методів, та способів захисту прав, інтересів бізнесу, у тому числі і від рейдерства.

Вивчення курсу сприяє підвищенню ступеню задоволення освітніх потреб особистості, суспільства і держави, розвитку єдиного освітнього простору в сфері юриспруденції і сприяння його інтеграції в європейське та світове освітнє науково-інформаційне середовище. яка спрямована на планомірне опанування та розвиток знань щодо норм господарського, цивільного і адміністративного права, які стосуються створення та поточної легалізації суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.

Мета вивчення дисципліни «Заснування бізнесу» або дисципліни «Заснування бізнесу та дозвільні процедури» полягає у поглибленому

теоретичному та прикладному вивченні та розумінні основних правових засад заснування бізнесу та його легалізації у відповідності до законодавства України, а також підготовка здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання на етапі їх створення.

Основним завданнями навчальної дисципліни «Заснування бізнесу» та навчальної дисципліни «Заснування бізнесу та дозвільні процедури» є:

1. Закладення основи для більш ефективного засвоєння господарського права, господарсько-процесуального, цивільного та інших профільних галузей права;

2. Підготовка здобувачів та в перспективі висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання та інших учасників відносин у сфері господарювання;

3. Формування у здобувачів зачатків знань, умінь та навичок, які допоможуть здобувачу у тому числі, в рамках подальшої підготовки до набуття першого (бакалаврського) та в перспективі другого (магістерського) рівня.

4. Навичок у галузі права, загальних засад методології професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань практичного та інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання	Курс	Лекційні заняття	Практичні заняття	Всього	Самостійні роботи	Кількість кредитів ECTS	Екзамен	Залік
Очна								
ЦГЮ	2	14	16	30	60	3/90	+	-
Заочна								
ЦЗДН	3	12	4	16	74	3/90	+	-

-

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Теми
Тема 1	Поняття, ознаки та види підприємницької діяльності. Співвідношення «бізнесу» та «підприємницької діяльності»
Тема 2	Організаційно правові форми ведення бізнесу в Україні.
Тема 3	Державна реєстрація бізнесу в Україні.
Тема 4	Ліцензування, дозвільні процедури, сертифікація, квотування та інші елементи легалізації бізнесу.
Тема 5	Податковий облік суб’єктів бізнесу. Оптимізація оподаткування бізнесу.
Тема 6	Припинення (ліквідація та банкрутство) бізнесу

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

ЛЕКЦІЇ

Лекція № 1

Тема 1: Поняття, ознаки та види підприємницької діяльності. Співвідношення «бізнесу» та «підприємницької діяльності»

Мета вивчення

Вивчення загальних ознак підприємницької діяльності, розуміння її сутності та змісту, здатність самостійно формулювати визначення підприємницької діяльності та порівнювати з поняттям «бізнесу». Оволодіння знаннями щодо різновидів організаційно-правових форм ведення бізнесу, їх спільних та відмінних ознак, структури та загальних засад формування.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері заснування бізнесу щодо загальних ознак та форм підприємницької діяльності, її співвідношенням з поняттям «бізнес».
2. **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо новітні тенденції співвідношення бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.
4. **порівнювати** сучасні тенденції розвитку інституту підприємницької діяльності в Україні та формувати

пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
5. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua
6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України від 10.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. Ст. 616.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. Ст. 79.
8. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. // Відомості Верховної Ради України. – № 49. Ст. 527.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.
10. Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. Ст. 291.

11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. Ст.384.

12. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. Ст. 69.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.
2. Будурова Г.М., Гофман О.Р. Договірне використання державного майна: зміни в порядку оренди та концесії. Право та державне управління. 2019. № 4. С. 86-90
3. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
4. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
5. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.
6. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
7. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.
8. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.

9. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.

10. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.

11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савєльєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с

12. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.

13. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.

14. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.

15. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

16. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.

17. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

План

1. Поняття підприємництва.
2. Види підприємницької діяльності.

3. Ознаки підприємницької діяльності.
4. Відмінності від інших видів діяльності.
5. Співвідношення підприємництва з поняттям бізнесу, господарської діяльності, комерції та торгівлі.

Основний зміст

Питання 1. Поняття підприємництва.

Господарська комерційна діяльність (підприємництво) є основною складовою предмета господарсько-правового регулювання. Переважна більшість норм господарського права присвячена регулюванню комерційних відносин. Гарантії свободи підприємництва передбачені у ст. 42 Конституції України.

Підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів і одержання прибутку (ст. 42 ГК України). Найважливіша ознака підприємництва – спрямованість діяльності на одержання прибутку – дозволяє його називати господарською комерційною діяльністю.

Господарський кодекс України (далі – ГК України) на сьогодні відмовився від громіздких понять «підприємницька діяльність», «суб'єкт підприємницької діяльності», замінюючи їх більш ємними поняттями: «підприємництво» і «підприємець». Тим самим закріплені традиції використання цих термінів, що фактично склалися на практиці.

Загальна правова характеристика підприємництва, передбачена раніше в Законі України «Про підприємництво», (втратив чинність, крім ст. 4) знаходить тепер закріплення в гл. 4 ГК України.

Серед найбільш важливих напрямів правового регулювання підприємництва слід визнавати:

- встановлення принципів підприємницької діяльності (ст.ст. 43–46 ГК України): свобода вибору видів діяльності, не заборонених законом, здійснення діяльності в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця; самостійність у виборі програми діяльності, контрагентів та інших умов господарювання в межах, не заборонених законом; вільне наймання працівників; комерційний розрахунок і власний комерційний ризик; тощо;

- закріплення окремих осіб і видів діяльності, для яких (або у сфері яких) підприємництво заборонене або обмежене (ст. 43 ГК України, ст. 4 Закону «Про підприємництво»).

Зайняття підприємництвом має і певні законодавчі обмеження. Не допускається підприємництво таких категорій громадян, як військовослужбовці, посадові особи органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, нотаріату, а також громадян, яким рішенням суду заборонено займатися підприємництвом, і деяких інших (закони України «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», «Про нотаріат» тощо).

При цьому варто слід ураховувати, що володіння корпоративними правами не є підприємництвом (ст. 167 ГК України). Тому вказаним вище особам, в більшості, не заборонено купувати акції, засновувати господарські товариства.

Також наявні заборони по видам діяльності, в яких підприємництво забороняється або обмежується, встановлюються виключно законом (ч. 4 ст. 12, ч. 3 ст. 43 ГК України). Наприклад, згідно з Законом «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» і відповідно до виданої на його основі постанови КМУ від

06.05.2000 р. заборонений обіг героїну, опію, кокаїну і деяких інших речовин.

В свою чергу окремі види діяльності можуть здійснюватися тільки державними та деякими іншими підприємствами. Зокрема, виключно державні підприємства можуть займатися діяльністю, пов'язаною з охороною окремих особливо важливих об'єктів права державної власності, перелік яких визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, а також діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних, судово-психіатричних експертиз; КМУ затверджує переліки підприємств, яким дозволено здійснювати виробництво бензинів моторних сумішевих або з додаванням (змішуванням) біоетанолу та/або біокомпонентів на його основі до вуглеводневої основи (бензинів, фракцій, компонентів тощо) (див. докладніше ст. 4 Закону «Про підприємництво»).

В окремих автах визначені додаткові напрями правового регулювання підприємництва:

- нормування порядку створення, державної реєстрації, реорганізації і припинення діяльності підприємців (ст.ст. 45, 51, 58–61 ГК України, Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» та ін.)
- встановлення загальних гарантій прав підприємців: рівні права і рівні можливості для залучення і використання матеріально-технічних, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів; недоторканність майна і забезпечення захисту майнових прав підприємців; відшкодування збитків, заподіяних підприємцям, державними органами внаслідок порушення його майнових прав або залучення громадянина в робочий час до

виконання державних або суспільних обов'язків тощо (ст. 47 ГК України).

- закріплення принципів державної підтримки підприємництва: створення сприятливих організаційних і економічних умов для розвитку підприємництва, зокрема, шляхом надання земельних ділянок і державного майна в порядку, встановленому законом, підготовки кадрів, облаштування неосвоєних територій тощо; сприяння малому підприємництву (ст. 48 ГК України, Закон України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" від 22.03.2012 р. тощо);
- регламентація порядку залучення підприємців до відповідальності (ст. 49, розділ V ГК України та ін.);
- встановлення правил захисту економічної конкуренції, банкрутства, ціноутворення та інших умов здійснення підприємницької діяльності.

Питання 2. Види підприємницької діяльності.

Питання класифікації підприємницької діяльності на види є досить багатогранним. Традиційним варто вважати економічний підхід, у відповідності до якого, класифікація здійснюється відповідно до фаз циклу відтворення капіталу: виробництво – обмін – розподіл – споживання. З цієї точки зору, розрізняють три види підприємницької діяльності: виробничу, комерційну (торгову) і фінансову.

Виробнича підприємницька діяльність один із провідних видів підприємницької діяльності, спрямований на виробництво продукції, надання послуг, виконання робіт, створення інформації тощо, для споживачів. Дана діяльність здійснюється суб'єктами підприємництва, що виготовляють різного роду товари, виконують різного роду (будівельні, ремонтні й інші) роботи, надають різного роду (побутові,

консультативні, інформаційні та інші) послуги, створюють різного роду духовні блага. Виробниче підприємництво є одночасно найскладнішими і найнеобхіднішими з позицій економічного розвитку, видом підприємницької діяльності. Якщо зобразити словесно-схематично схему ведення виробничої діяльності, то вона виглядатиме так: Власник сировини →Виробник→Покупець (оптовий або споживач).

Комерційне (торгове) підприємництво – це діяльність, яка пов'язана з обміном, розподілом та споживанням товарів і послуг.

За змістом комерційне підприємництво представляє собою товарно-грошові та торговельно-обмінні операції. Комерція (комерційна діяльність) у вузькому розумінні слова – це торгівля, а комерсант (суб'єкт комерційної діяльності) – це суб'єкт господарювання, що здійснює торгівлю. Товарно-грошові та торговельно-обмінні операції здійснюються у вигляді угоди з купівлі-продажу (поставки) та договору міни (бартеру).

Якщо зобразити словесно-схематично схему ведення комерційної (торгової) діяльності, то вона виглядатиме так: Власник товару →Підприємець-комерсант→Покупець (оптовий або споживач).

Фінансово-кредитне підприємництво – це вид господарської діяльності, де об'єктом купівлі-продажу є специфічний об'єкт: гроші, іноземна валюта, цінні папери, інші фінансові цінності. Варто погодитись, з тим, що фінансово-кредитне підприємництво – це особливий різновид комерційного підприємництва з особливим об'єктом.

Сутність та зміст фінансово-кредитного підприємництва зводиться до придбання підприємцем валюти, цінних паперів, за грошову суму у володарів цих фінансових активів. Придбані фінансові активи в подальшому продаються іншим покупцям за плату, що перевищує вартість купівлі, як наслідок отримується прибуток.

Перелік вказаних та проаналізованих видів підприємницької діяльності не можна вважати вичерпним, в залежності від різних критеріїв класифікації (об'єкту, суб'єкту здійснення, сфери чи території здійснення) можна виділяти і інші види комерційної діяльності.

На рівні нормативно-правових актів, основні види підприємницької діяльності за деталізованою спрямованістю систематизовані з присвоєнням кожному відповідного коду. Вказана систематизація виконана на рівні Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2010, що затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 N 457.

Питання 3. Ознаки підприємницької діяльності.

Як вже зазначалось, визначення підприємництва фіксує у статті 42 ГК України і ознаки даного виду господарської діяльності, до яких варто відносити:

1. Самостійність здійснення даної діяльності;
2. Ініціативність здійснення даної діяльності;
3. Систематичність здійснення даної діяльності;
4. Здійснення на власний ризик відповідної господарської діяльності;
5. Спрямованість діяльності на досягнення економічних та соціальних результатів і одержання прибутку.

Самостійність здійснення підприємницької діяльності передбачає, що суб'єкт сам приймає рішення про створення суб'єкта здійснення підприємницької діяльності в тій чи іншій організаційно-правовій формі, місце його реєстрації, обрання відповідної системи оподаткування, його місцезнаходження, видів господарської діяльності, обрання банку, способів та засобів здійснення розрахунків, обрання

контрагентів, партнерів, інвесторів, способів залучення капіталу тощо. Вчинення всіх цих дій можливо і через представника, але можемо однозначно констатувати, що всі відповідні рішення приймаються самим довірителем, а представник діє від імені та в інтересах довірителя.

Ініціативність як ознака підприємницької діяльності, характеризується сукупністю активних прагнень та дій особи щодо вирішення питань які стосуються створення суб'єкта господарювання, здійснення ним поточної господарської діяльності, здійснення комерційного розрахунку та взяття на себе відповідних ризиків та несення відповідної відповідальності тощо.

Натомість, характеризуючи ***систематичність*** як ознаку здійснення підприємницької діяльності, з урахуванням історичного тлумачення ч.2 ст. 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про податок на промисел», який втратив чинність, варто констатувати, що дана ознака характеризує кількісний критерій підприємницької діяльності, допомогає відмежовувати її від промислу як схожого виду діяльності, і має як правостабулізуюче (легалізаційне) так фінансове (фіскальне) значення. Оскільки, виходячи з логіки такого тлумачення, будь-яку діяльність, яка має всі інші зазначені ознаки підприємницької діяльності, варто вважати систематичною і як наслідок підприємницькою (навіть якщо вона не зареєстрована як така), у випадку якщо вона кількісно (мається на увазі відповідні господарські операції) протягом року здійснюються більше чотирьох разів.

Здійснення на власний ризик відповідної господарської діяльності є ознакою, яка вказує, що суб'єкт бізнесу здійснює власний комерційний розрахунок самостійно, сам співвідносить можливі прибутки і ризики, сам приймає рішення про реалізацію тієї чи іншої операції.

Спрямованість діяльності на досягнення економічних та соціальних результатів і одержання прибутку як ознака підприємницької діяльності, є основною ознакою, яка відмежовує комерційну господарську діяльність від некомерційної господарської діяльності. І характеризує цю діяльність як спрямовану на отримання матеріальних балаг (прибутку) та соціальних результатів (задоволення попиту, створення робочих місць тощо).

Лише діяльність якій одночасно притаманні дані ознаки варто вважати підприємницькою.

Питання 4. Відмінності від інших видів діяльності.

Як вже зазначалось, законодавець визначає, що підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів і одержання прибутку (ст. 42 ГК України). Найважливіша ознака підприємництва — спрямованість діяльності на одержання прибутку – дозволяє його називати господарською комерційною діяльністю.

Натомість, некомерційна господарська діяльність складає другу частину предмета регулювання господарського права.

Некомерційна господарська діяльність – це самостійна, ініціативна, систематична господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання, направлена на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання, яким здійснення господарської діяльності у формі підприємництва заборонено законом (ст. 52 ГК України).

Наприклад, органи державної влади і органи місцевого самоврядування, Збройні Сили України, політичні партії, громадські об'єднання і добродійні (благодійні) організації не мають права займатися підприємницькою діяльністю (ч. 4 ст. 43, ч. 5 ст. 131, ч. 2 ст. 414 ГК України, ч. 4 ст.16 Закону «Про благодійництво та благодійні організації»). В окремих випадках закон дозволяє комерційну діяльність таких суб'єктів опосередковано – шляхом одержання доходів від діяльності створених ними підприємств.

Варто памятати, що на суб'єктів господарювання, які здійснюють некомерційну господарську діяльність, поширюються загальні вимоги про регулювання господарської діяльності з урахуванням особливостей неприбуткового характеру їх діяльності (ч. 1 ст. 54 ГК України). Проте Не залежно від цього, суб'єкт некомерційної господарської діяльності зобов'язаний забезпечити належні умови праці найнятих робітників, оплату їх праці не нижче визначеного законом мінімального розміру та інші соціальні гарантії, передбачені законом (ч. 2 ст. 54 ГК України).

5. Співвідношення підприємництва з поняттям бізнесу, господарської діяльності, комерції та торгівлі.

Розглядаючи питання співвідношення поняття «підприємництва» з поняттям «бізнесу», варто констатувати, що останнє поняття термінологічно, по відношенню до законодавства України має іноземне походження.

На думку більшості вчених дані поняття є синонімами. Так, наприклад вважає і Г. І. Карпюк, оскільки підприємництво – це господарська діяльність з метою досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку. При цьому подібний зміст має і поняття «бізнес» – справа, заняття, економічна діяльність, спрямо- вана

на отримання прибутку[1]. Натомість на думку окремих вчених економістів, бізнес – поняття більш широке, ніж підприємницька діяльність, оскільки до бізнесу відноситься здійснення будь-яких одноразових комерційних угод в будь-якій сфері діяльності, які направлені на одержання доходу[2]. Про те аргументи такого підходу не зовсім переконливі.

Тому, не зважаючи на неоднозначність підходу, не поглиблюючись у наукові дискусії, ми будемо вважати вказані вище поняття синонімічними.

Натомість, співвідносити поняття «підприємництва» з поняттям «господарська діяльність», варто як частинга і ціле, з цього приводи дивись детальніще питання 4 цього розділу.

У свою чергу співвідносити поняття «підприємництва» з поняттям «комерція» («торгівля»), варто як ціле і частина, оскільки торгова (комерційна) діяльність є різновидом підприємницької діяльності. З цього приводи дивись детальніще питання 2 цього розділу.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначити ознаки і поняття підприємництва.
2. Співвіднести поняття підприємництва, бізнесу, господарської діяльності, комерції.
3. Надати характеристику основним ознакам підприємництва.
4. Порівняти ініціативність та самостійність як ознаки

[1] Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.

[2] Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

підприємницької діяльності.

5. Визначити сутність систематичності як ознаки підприємницької діяльності.

6. Охарактеризувати основні види підприємницької діяльності та підходи до їх класифікації.

7. Визначити поняття, ознаки некомерційної господарської діяльності.

8. Надати загальну характеристику мети, ролі та значенню підприємницької діяльності.

Лекція № 2

Тема: Організаційно правові форми ведення бізнесу в Україні

Мета вивчення

Вивчення загальних питань організації бізнесу в Україні, нерозривно пов'язано з опануванням знань щодо різновидів організаційно-правових форм підприємництва. Отримання знань на вивчення яких присвячена зазначена тема є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить легко і на досить якісному рівні опанувати різні організаційно-правові форми ведення бізнесу, зясувати їх особливості і індивідуальні ознаки. Це неодмінно спростить опанування наступних тем даної навчальної дисципліни та вивчення

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції та особливості статусу та заснування окремих організаційно-правових форм ведення бізнесу в Україні,

сформулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.

2. **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо особливостей ознак і заснування суб'єктів бізнесу різних організаційно-правових форм.
3. **застосовувати** отримані знання щодо різних організаційно-правових форм суб'єктів бізнесу та характерних їм ознак при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
5. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua
6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України від 10.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. Ст. 616.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. Ст. 79.
8. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. // Відомості Верховної Ради України. – № 49. Ст. 527.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня

2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.
10. Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. Ст. 291.
11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. Ст.384.
12. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. Ст. 69.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.
2. Будурова Г.М., Гофман О.Р. Договірне використання державного майна: зміни в порядку оренди та концесії. Право та державне управління. 2019. № 4. С. 86-90.
3. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
4. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
5. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.
6. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
7. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.
8. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.
9. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.

10. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.
11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савельєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с.
12. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.
13. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.
14. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
15. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf
16. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.
17. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

План

1. Фізична особа підприємець як суб'єкт ведення бізнесу.
2. Господарське товариство, його ознаки та види;
3. Підприємство, поняття ознаки та види.
4. Кооператив як суб'єкт бізнесу.
5. Господарські об'єднання та їх види.
6. Холдингові компанії в Україні.
7. Інші суб'єкти комерційних (бізнес) відносин.

Основний зміст

Питання 1. Фізична особа підприємець як суб'єкт ведення бізнесу.

Особливе місце серед суб'єктів господарювання посідає фізична особа підприємець.

Стаття 42 Конституції України закріпила правило, згідно з яким "кожен має право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом". Дана норма фіксує об'єктивне право всіх фізичних осіб і громадяни України, і іноземців, і особи без громадянства - на підприємницьку діяльність, за винятком випадків, передбачених законом.

Фізична особа стає суб'єктом господарювання після реєстрації у встановленому порядку та отримання статусу підприємця.

Особливістю правосуб'єктності фізичних осіб – підприємців є обсяг майнової відповідальності таких осіб, оскільки вони відповідають не тільки тим майном, яке використовується ними для здійснення підприємництва, а й усім іншим майном, що належить їм на праві приватної власності (включаючи частку в спільній сумісній власності подружжя), окрім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернене стягнення (ч. 1 ст. 52, ст. 366 ЦК України).

Фізичні особи – підприємці, які не в змозі задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності, можуть бути визнані банкрутом у порядку, встановленому Кодексом України з процедур банкрутства.

Правовий статус фізичної особи – підприємця (далі - ФОП) має низку ознак, що відрізняють його від юридичних осіб:

а) діяльність ФОП не регламентується статутом, засновницьким договором або іншим актом, а види і напрями його діяльності обмежуються лише законом;

б) він не зобов'язаний, але має право мати рахунок у банку;

в) ФОП не може входити до складу господарського об'єднання;

д) після завершення процедури банкрутства ФОП має право знову займатися підприємницькою діяльністю;

є) ФОП характерна додаткова підстава припинення: смерть, оголошення судом зниклою безвісти або померлою, визнання її недієздатною або обмежено дієздатною.

За змістом ст. 50 ЦК України, право на здійснення підприємницької діяльності має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Повної цивільної дієздатності особа набуває:

1) при досягненні особою повноліття (18 років);

2) з моменту вступу у шлюб;

3) з монету записом батьком або матірю дитини;

4) досяг 16 років і бажає займатися підприємництвом, і отримав на це згоду батьків;

5) досяг 16 років і працює за трудовим договором.

В останньому випадку порядок реєстрації ФОП законодавцем чітко не врегульовано.

Конституцією України, законами України «Про державну службу», «Про засади запобігання і протидії корупції», «Про прокуратуру», «Про судоустрій та статус суддів» й іншими законами встановлюються обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності для: Президента України, членів Кабінету Міністрів України, посадових особи центральних і місцевих органів державної влади, інші державні службовці, народних депутатів України, посадових осіб органів прокуратури, державної безпеки, внутрішніх справ, судів, митної та податкової служби, військових,

особам, яким вироком суду заборонено здійснення підприємництва впродовж певного строку тощо.

Варто памятати, що володіння корпоративними правами згідно зі ст. 167 ГК України не є підприємництвом, тому вищезазначені категорії осіб не позбавлені права виступати засновниками господарських товариств, купувати і продавати акції.

Питання 2. Господарське товариство, його ознаки та види

До основних законодавчих актів, що регулюють діяльність господарських товариств є ГК України (ст.ст. 79–92), ЦК України (ст.ст. 113–162), а також Закони України «Про господарські товариства» від 19.09.91 р., «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р., «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р.

Поняття господарського товариства закріплене одразу в кількох законах. частина 1 ст. 113 ЦК України і ст. 1 Закону України «Про господарські товариства» визначають його як юридичну особу, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками. Відповідно до ч. 1 ст. 79 ГК України господарські товариства – це підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна й участі в підприємницькій діяльності товариства, з метою отримання прибутку.

Види господарських товариств визначені ч. 1 ст. 80 ГК України, ч. 2 ст. 113 ЦК України, ч. 2 ст. 1 Закону України «Про господарські товариства». До них варто відносити:

1) Акціонерне товариство як публічне (ПАТ) так і приватне (ПрАТ);

2) Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ);

3) Товариства з додатковою відповідальністю (ТДВ);

4) Повне товариство (ПТ);

5) Командитне товариства (КТ).

Акціонерне товариство (АТ) має статутний капітал, розділений на певну кількість акцій рівної номінальної вартості, що засвідчують корпоративні права акціонерів, несе відповідальність за зобов'язаннями тільки своїм майном, при цьому акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості акцій, що їм належать (ст. 152 ЦК України, ч. 2 ст. 80 ГК України, ст. 3 Закону України «Про акціонерне товариство»).

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчим документом, таке товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном, а учасники товариства несуть ризик збитків, пов'язаний з діяльністю товариства, в межах своїх вкладів (ст. 140 ЦК України, ч. 3 ст. 80 ГК України).

Товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ) відрізняється від ТОВ тільки тим, що в разі недостатності майна товариства, його учасники несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників (ст. 151 ЦК України, ч. 4 ст. 80 ГК України).

Повне товариство характеризується тим, що всі його учасники відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном (ч. 5 ст. 80 ГК України, ст. 119 ЦК України, ст. 66 Закону України «Про господарські товариства»).

Командитне товариство схоже на повне товариство, проте поряд з одним або кількома учасниками, які здійснюють від імені товариства

підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, тобто *повними учасниками*, у товаристві є також *вкладники*. Останні не беруть участі в управлінні товариством і ризикують тільки своїми вкладами (ч. 6 ст. 80 ГК України, ст. 133 ЦК України, ст. 66 Закону України "Про господарські товариства").

Вказаний перелік видів господарських товариств в Україні є вичерпним. Створення гібридних товариств нен допускається.

Питання 3. Підприємство, поняття ознаки та види.

Підприємство поки що є однією з основних організаційно-правових форм ведення бізнесу в Україні, зокрема, державного та комунального.

Згідно зі ст. 62 ГК України **підприємство** – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами.

Зокрема, Конституція України в ст.ст. 37, 46, 86, 103, 120, 142, 143 говорить про підприємство як про суб'єкт, а не об'єкт права. Нові Бюджетний, Земельний, Кримінальний, Господарський, Податковий кодекси, переважна більшість інших законодавчих актів розглядають підприємство як суб'єкт правовідносин. Аналогічний підхід застосовується в Німеччині і в інших країнах, у законодавстві Європейського Союзу (наприклад, у ст.ст. 85, 86 Римського договору 1957 року).

Основи правового положення підприємства регламентовані в розділі 7 ГК України.

Підприємства можуть створюватися як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності. Для прикладу, державні ортопедичні підприємства створюються для задоволення соціальних потреб інвалідів, а не для отримання прибутку.

Підприємство має права юридичної особи. Воно, якщо законом не встановлене інше, діє на основі статуту, має відособлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням і ідентифікаційним кодом. Підприємство має право створювати філії, представництва, відділення й інші відокремлені підрозділи, самостійно визначати чисельність працівників і штатний розклад, зобов'язано вести податковий і бухгалтерський облік, здавати звітність в установленому порядку.

Відповідно до ч. 5 ст. 62 ГК України підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб.

Власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства або інших засновницьких документів.

Для керівництва господарською діяльністю підприємства власник (власники) або уповноважений ним орган призначає (обирають) керівника підприємства, укладаючи з ним трудовий контракт.

Керівник підприємства без довіреності діє від імені підприємства, представляє його інтереси у відносинах з іншими особами, формує адміністрацію підприємства і вирішує питання діяльності підприємства в межах і порядку, визначених установчими документами.

ГК України у багатьох випадках установлює гарантії свободи і самостійності діяльності підприємств. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 71

Кодексу відомості, не передбачені законом, підприємство надає органам управління і суб'єктам господарювання тільки на договірній основі або в порядку, передбаченому установчими документами підприємства.

Майно підприємства складають виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

Держава гарантує захист майнових прав підприємства. Вилучення державою у підприємства майна, яке ним використовується, здійснюється лише у випадках і порядку, передбачених законом (ч. 7 ст. 66 ГК України).

Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти наступні **види підприємств** (ст. 63 ГК України): приватне підприємство, колективне підприємство, комунальне підприємство, державне підприємство, підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності);

За наявності у статутному фонді підприємства іноземної інвестиції, яка складає не менше десяти відсотків, воно визнається *підприємством з іноземними інвестиціями.* Підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція складає сто відсотків, вважається *іноземним підприємством, яке залищається резидентом України.*

*В з*алежності від способу заснування підприємства діляться на унітарні та корпоративні.

Унітарне підприємство створюється одним засновником. Натомість, *корпоративне підприємство* утворюється, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором) та діє на основі об'єднання майна і загального управління справами, на основі корпоративних прав.

Окремо варто виділити, можливість поділу державних підприємств в залежності від мети отримання прибутку на державні комерційні та державні казенні підприємства, кожне з яких має свої характерні особливості правового статутсу, режиму майна та відповідальності.

У науковій літературі зустрічаються і інші класифікації.

Для прикладу, у випадках існування залежності від іншого підприємства, підприємство визнається дочірнім (залежним). При цьому материнська компанія і дочірнє підприємство визнаються асоційованими підприємствами.

Питання 4. Кооператив як суб'єкт бізнесу.

Кооперація – це система кооперативних організацій, створених із метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів.

Умовами створення кооперативу можуть бути об'єднання майна, трудової діяльності і загальної господарської мети, тобто для створення кооперативу завжди необхідні всі три ознаки, тоді як їхня наявність у господарського товариства є лише окремим випадком.

Правовий статус кооперативів визначається ст.ст. 94–111 ГК України, § 2 глави 8 ЦК України, Законом України «Про кооперацію» від 10.07.2003 р., Законом «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.97 р., Законом «Про споживчу кооперацію» від 10.04.92 р.

Окремо варто враховувати, що Закон «Про кооперацію» поширюється на будь-які види кооперативів, тоді як положення ГК і ЦК України більшою частиною стосуються виробничих кооперативів (ст. 111 ГК України поширюється й на споживчу кооперацію), інші закони мають також спеціальну спрямованість.

Стаття 94 ГК України визначає кооператив як добровільне об'єднання громадян із метою спільного вирішення ними соціально-економічних, побутових та інших питань.

Стаття 2 Закону «Про кооперацію» дає більш розгорнену характеристику: **кооператив** – юридична особа, створена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Існує декілька ***класифікацій*** кооперативів. Відповідно до завдань і характеру діяльності законодавством України кооперативи поділяються на *виробничі кооперативи, зокрема сільськогосподарські, а також обслуговуючі і споживчі*. Виробничі кооперативи є суб'єктами комерційної господарської діяльності, а обслуговуючі і споживчі кооперативи, як правило, — неприбуткові організації.

Виробничий кооператив — *кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб на засадах членства для спільної виробничої або іншої господарської діяльності при їх обов'язковій трудовій участі і об'єднанні його членами майнових пайових внесків з метою отримання прибутків* (ст. 163 ЦК України). Згідно вимог положень ст. 95 ГК України найменування такого суб'єкта господарювання повинно містити слова «виробничий кооператив» або «кооперативне підприємство».

Частина 1 ст. 163 ЦК України вказує, що засновниками виробничого кооперативу є громадяни. Частина 1 ст. 97 ГК України уточнює це положення, відносячи до членів кооперативу громадян України, іноземців і осіб без громадянства. Водночас, Закон «Про кооперацію» дозволяє також юридичним особам бути членами але лише споживчих та обслуговуючих кооперативів.

Громадяни можуть бути одночасно членами виробничих кооперативів, а також членами кооперативів інших типів (споживчих, обслуговуючих і т.ін.).

Обслуговуючий кооператив — кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та(або) юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам із метою здійснення їх господарської діяльності. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20 % загального обороту кооперативу. До обслуговуючих кооперативів належать житлові, гаражні та деякі інші кооперативи.

Споживчий кооператив (споживче товариство) — кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг із метою задоволення потреб його членів (ст. 2 Закону «Про кооперацію»).

У законодавстві і науковій літературі зустрічаються і інші класифікації кооперативів, зокрема, за галузевою ознакою кооперативи можуть бути розділені на *промислові, сільськогосподарські, будівельні, побутові, житлово-будівельні, садово-городні, гаражні, торговельно-закупівельні, транспортні, туристичні й ін.*

Кооперативи мають наступні ***відмінні риси***:

1) безпосередня участь членів більшості кооперативних організацій в їх діяльності;

2) у кооперативі не може бути менше трьох членів. Членами кооперативу можуть бути громадяни, які досягли 16–річного віку;

3) вступ до кооперативу здійснюється на підставі письмової заяви громадянина і підлягає затвердженню загальними зборами.

4) член кооперативу робить вступний і пайовий внески в порядку, визначеному статутом кооперативу;

4) метою його створення є задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативу, тобто не завжди метою є отримання прибутку;

5) член виробничого кооперативу зобов'язаний внести на день державної реєстрації не менше 10 % пайового внеску, а частину, що залишилася, — протягом року, якщо інший термін не встановлений статутом кооперативу;

6) до органів управління кооперативу належать загальні збори членів кооперативу, правління (голова) кооперативу і ревізійна комісія (ревізор), може бути створена наглядова рада;

7) у разі смерті члена кооперативу його спадкоємці можуть бути прийняті до кооперативу, якщо інше не встановлене статутом. При відмові прийняти спадкоємців у члени кооперативу останній виплачує спадкоємцям вартість паю померлого члена кооперативу;

9) члени виробничого кооперативу несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями кооперативу в розмірах і порядку, встановлених статутом і законом (ч. 2 ст. 163 ЦК України, ст. 108 ГК України), але не менше розміру їхнього пайового внеску (ст. 108 ГК).

Слід зазначити, що членський характер функціонування є спеціальною ознакою будь-якого кооперативу.

Питання 5. Господарські об'єднання та їх види.

Об'єднанням підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних і соціальних завдань (ст. 118 ГК України). Регулювання правових засад

утворення і функціонування об'єднань підприємств здійснює глава 12 Господарського кодексу України.

Об'єднання підприємств мають статус юридичної особи. Підприємства – учасники об'єднання зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання, і на них поширюються положення відповідних законів про регулювання діяльності підприємств.

Такі об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до закону мають право їх утворювати. Таким чином, об'єднання підприємств можна класифікувати на договірні і статутні утворення.

Залежно від того, який установчий документ визначає взаємовідносини учасників об'єднання (установчий договір або статут), їх можна класифікувати на договірні (асоціація, корпорація) і статутні (консорціум, концерн).

Залежно від характеру взаємовідносин між об'єднанням та його членами розрізняють об'єднання координаційного і субординаційного типу. Перші займаються координацією основної господарської діяльності членів об'єднання і можуть виконувати одну або кілька виробничо-господарських і управлінських функцій у відношенні до них (асоціація, корпорація й інші об'єднання з координаційним характером зв'язків). Другі спеціалізуються на управлінні підприємствами, що входять до складу об'єднання (концерни, державні об'єднання та ін.).

До об'єднань можуть входити іноземні суб'єкти господарювання.

Майно об'єднання, це внесене його учасниками майно, що обліковується на його балансі. До складу майна господарського об'єднання не входить майно членів цього об'єднання.

Об'єднання підприємств не відповідає за зобов'язаннями його учасників, а підприємства-учасники не відповідають за зобов'язаннями

об'єднання, якщо інше не передбачене договором або статутом об'єднання.

Господарські об'єднання мають найвищі органи управління (загальні збори учасників) і утворюють виконавчі органи, передбачені статутом такого об'єднання.

Учасники об'єднання можуть вносити на умовах і в порядку, передбачених його установчими документами, майнові внески.

Підприємства – учасники об'єднання можуть вийти з його складу зі збереженням взаємних зобов'язань і укладених договорів з іншими суб'єктами господарювання. Майно, яке залишилося після припинення діяльності господарського об'єднання, розподіляється між підприємствами й організаціями, які входили до нього.

До видів господарських обєднань у відповідності до 119 ГК України відносяться:

1) асоціації;

2) корпорації;

3) консорціум;

4) концерн;

5) та інших господарські обєднання передбачені законом,для прикладу Закон України «Про кооперацію» передбачає можливість створення кооперативних об'єднань.

Розглянемо різні види об'єднань підприємств.

Асоціація — це договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств–учасників, шляхом централізації однієї або кількох виробничих і управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових і матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

Асоціація — найбільш поширена форма господарських об'єднань, яка відрізняється від концерну і корпорації невисоким рівнем централізації, а від консорціуму — широкою спрямованістю. Позитивна риса асоціації — те, що її учасники не обмежуються в можливостях вступу до інших асоціацій та господарських об'єднань.

У рамках асоціацій їх учасники зазвичай координують виконання окремих своїх завдань або спільно здійснюють тільки частину неосновних функцій. Таке обмеження зв'язку між учасниками унеможливлює взаємну майнову відповідальність за боргами учасників і асоціації загалом. З іншого боку, це робить можливою участь тієї самої юридичної особи в різних асоціаціях.

Корпорація – договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, із делегуванням ними окремих повноважень, що стосуються централізованого регулювання діяльності кожного з учасників, органам управління корпорації. Члени корпорації зберігають виробничо-господарську самостійність, але за певним колом питань відповідно до договору підкоряються єдиному центру ухвалення господарських рішень.

Слід зазначити, що корпорація виконує лише ті функції і здійснює ті повноваження, які добровільно передані їй учасниками.

Важливою рисою корпорації є також те, що вона не може розпоряджатися майном підприємств, які входять до її складу на правах засновників.

Концерн – статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх

повноважень, зокрема, правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами й організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну.

Головна особливість концерну – фінансова залежність учасників об'єднання і централізація широкого кола функцій. Учасники наділяють концерн правом вирішувати питання, пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням, збутом продукції й інші важливі питання.

Властива концерну централізація значної частки виробничо-господарських функцій і здійснення всіма його учасниками єдиної політики у межах концерну призводить до наділення його широким колом власних повноважень здійснення виробничої діяльності, зокрема щодо створення централізованих фінансових фондів, нових суб'єктів господарської діяльності на користь учасників концерну.

ГК України встановив заборону для учасників концерну бути учасниками інших концернів

Консорціум – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної загальної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує грошові кошти і ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, в порядку, визначеному його статутом, а після досягнення мети його створення припиняє свою діяльність (ліквідовується або перетворюється на інший вид об'єднання).

У зв'язку з цим консорціуми не допускають високого рівня централізації і концентрації управління. Вступаючи до складу об'єднання, його учасники не лише зберігають права юридичних осіб, а й можливість вільного виходу з нього.

Згідно з ч. 5 ст. 126 ГК України під холдинговою компанією розуміється публічне акціонерне товариство, що володіє, користується і розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності). Особ-ливості правового статусу холдингів визначається Законом "Про холдингові компанії в Україні" від 15.03.2006 р. Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю–підпорядкування і на цих засадах — відносини економічної залежності.

Дочірні підприємства, залежні від холдингової компанії, залишаються юридично самостійними учасниками, проте пов'язані відносинами організаційно-економічної залежності. Холдинг — головний суб'єкт частіше є "фінансовим центром і мозком" економічного об'єднання, причому даний суб'єкт, хоча й може, але найчастіше сам господарської діяльності не здійснює.

Для виділення групи суб'єктів у холдинг необхідно, щоб економічне об'єднання характеризувалося наступними ознаками:

1) холдинг — головний суб'єкт має бути власником акцій інших учасників групи;

2) пакет акцій, що належить холдингу — головному суб'єктові, дає можливість контролювати інших учасників групи;

3) учасники групи, контрольовані холдингом, мають бути юридично самостійними особами;

4) представники дочірніх підприємств можуть і не брати участі в управлінні справами холдингової компанії;

5) право вільного виходу мають тільки засновники холдингу, а не його учасники — дочірні підприємства, хоча може скластися ситуація, коли засновник і учасник є однією особою. В даному випадку вихід здійснюватиметься згідно зі статутом холдингу;

6) холдинг, за своєю суттю, може виступати як підприємство і як орган господарювання, що здійснює управління діяльністю підлеглих йому дочірніх підприємств.

Холдингова компанія може мати різні цілі. Найважливішими з них є:

а) розширення масштабів комерційних операцій шляхом створення нових фірм і набуття контролю над уже існуючими;

б) узгодження виробничих, інвестиційних і збутових програм реалізації дочірніх підприємств;

в) оптимізація оподаткування;

г) розподіл господарських ризиків між різними дочірніми фірмами тощо3.

В Україні спеціальній регламентації піддається діяльність холдингів, що створюються на базі державних підприємств: до них застосовується Указ Президента "Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації" від 01.05.94 р. № 224/94.

Холдингові компанії створюються у формі публічного акціонерного товариства шляхом об'єднання в статутному фонді контрольних пакетів акцій дочірніх підприємств та інших активів. Таким чином, дочірнє підприємство — це господарюючий суб'єкт, кон-трольним пакетом акцій якого володіє холдингова компанія.

Контрольний пакет акцій — це кількість акцій (пай, частка статутного фонду), яка дає право холдинговій компанії здійснювати

[3] Горбунов А.Р. Холдинговые предприятия и дочерние фирмы. — М.: Анкил, 1994. — С. 5–6.

фактичний контроль над господарюючим суб'єктом. Рішення для підтвердження наявності контрольного пакета акцій, якщо його розмір складає менше 51 %, приймає Антимонопольний комітет України з урахуванням конкретних особливостей установчих документів і структури статутних фондів підприємств.

Проекти установчих документів і планів розміщення акцій холдингових компаній підлягають узгодженню з АМК України. Це необхідно для того, щоб створення холдингових компаній не призводило до протизаконної концентрації суб'єктів господарювання4. Відповідні питання регламентовані Законом України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 р. (див. докладніше розділ 9 підручника).

По суті, холдинг виступає як компанія, яка визначає стратегію дочірніх підприємств. Якщо під впливом контролюючого суб'єкта господарювання дочірньою організацією були укладені невигідні для неї угоди або правочини, то контролюючий суб'єкт повинен компенсувати заподіяні дочірньому підприємству збитки. Якщо дочірня організація з вини контролюючої опиниться в становищі неплатоспроможності і буде визнана банкрутом, то субсидіарну відповідальність перед кредиторами дочірнього підприємства нестиме контролююче підприємство (ст. 126 ГК України).

Згідно зі ст. 127 ГК України об'єднання інтересів підприємств може відбуватися і в інших формах. Зокрема, світовій практиці відомі союзи, картелі, синдикати, корнери, конгломерати, трести. Окремі автори формою господарського об'єднання називають франчайзинг5. Проте, враховуючи вимоги глави 36 ГК України щодо договору комерційної концесії, франчайзинг є скоріше формою використання

[4] Кизим Н.А. Крупномасштабные экономико–производственные системы. — Х.: Бизнес Информ, 1999. — С. 57.
[5] Кашанина Т.В. Корпоративное право (право хозяйственных товариществ и обществ). — М., 1999. — С. 210–211.

одним суб'єктом прав іншого суб'єкта, ніж формою господарського об'єднання.

Незважаючи на позитивне значення концентрації капіталу у формі господарських об'єднань, воно має й негативні наслідки. Зокрема, міжнародна інтеграція вітчизняних підприємств збільшує залежність української економіки від зарубіжних фінансових ринків, може шкодити конкурентній позиції вітчизняного бізнесу, підсилює відтік за кордон інтелектуального потенціалу країни тощо.

Питання 6. Холдингові компанії в Україні.

Згідно з ч. 5 ст. 126 ГК України під холдинговою компанією розуміється публічне акціонерне товариство, що володіє, користується і розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності).

Особливості правового статусу холдингових компаній визначається Законом «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 р.

Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю–підпорядкування і на цих засадах – відносини економічної залежності.

Дочірні підприємства, залежні від холдингової компанії, залишаються юридично самостійними учасниками, проте пов'язані відносинами організаційної економічної залежності. Холдинг – головний суб'єкт є «фінансовим центром і мозком» економічного об'єднання, причому даний суб'єкт, у більшості випадків сам господарської діяльності не здійснює.

Для кваліфікації групи суб'єктів як холдинг необхідно, щоб таке економічне об'єднання було наділено наступними ознаками:

1) холдинг – головний суб'єкт має бути власником контрольних пікетів акцій (часток) інших юридично самостійних корпоратизованих учасників групи;

2) пакет акцій, що належить холдингу, дає можливість контролю інших учасників групи;

5) право вільного виходу мають тільки засновники холдингу, а не його учасники дочірніх компаній.

6) холдинг, за своїм статусом є акціонерним товариством.

Цілі холдингової компанії:

1) розширення масштабів господарської діяльності, створення нових фірм, набуття контролю над існуючими;

2) узгодження виробничих, інвестиційних і збутових програм підконтрольних субєктів;

3) оптимізація оподаткування;

4) тощо.

Контрольний пакет акцій – це кількість акцій (пай, частка статутного фонду), яка дає право холдинговій компанії здійснювати фактичний контроль над господарюючим суб'єктом. Підтвердження наявності контрольного пакета акцій, якщо його розмір складає менше 51 %, надає Антимонопольний комітет України шляхом прийняття відповідного рішення.

Наявність статусу холдингової компанії у акціонерного товариства зобов'язує таке товариство узгоджувати з АМК України, свої дії та рішення у процесі корпоративного управління дочірніми компаніями.

Питання 7. Інші суб'єкти комерційних (бізнес) відносин.

До інших організаційно-правових форм суб'єктів комерційних бізнес відносин варто відносити просте товариство (1132-1143 ЦК України), промислово-фінансові групи, що виведені як догововірна

організаційно-правова форма ведення бізнесу без створення юридичної особи з правової площини України, про те характерна для низки правових систем іноземних держав.

Також до інших організаційно-правових форм суб'єктів комерційних бізнес дехто відносить інвестиційні фонди. Правовий статус інвестиційних фондів та компаній з управління активами визначається законами України «Про фінансово-кредитні механізми й управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003 р., «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р., «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р., «Про іпотечні облігації» від 22.12.2005 р., «Про державне регулювання ринку цінних паперів», «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. та ін.

Про те віднесення більшості фондів до суб'єктів ведення бізнесу варто вважати помилковим, оскільки більшість з них не мають статусу суб'єкта господарювання та не здійснюють господарську діяльність, а є певним активом та об'єктом, управління яким здійснюють компанії по управлінню активами.

Окремо варто відмежовувати суб'єктів комерційної діяльності від суб'єктів некомерційної господарської діяльності, які на відміну від перших, згідно з положеннями ст.ст. 52-54 ГК України, ст.ст. 83-86 ЦК України – не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначити поняття та ознаки фізичної особи підприємця.
2. Надати характеристику господарському товариству як організаційно-правовій формі ведення бізнесу.

3. Визначити поняття, ознаки, види підприємств в Україні.

4. Охарактеризувати кооператив як суб'єкта бізнесу в Україні.

5. Визначити поняття, ознаки та види кооперативів як різновиду суб'єктів ведення бізнесу в Україні.

6. Надати характеристику господарським обєднанням як суб'єктам ведення бізнесу.

7. Охарактеризувати холдингову компанію як суб'єкта бізнесу в Україні.

8. .Надати коротку характеристику іншим суб'єкта ведення бізнесу в Україні.

9. Відмежувати суб'єктів бізнесу від суб'єктів некомерційної господарської діяльності.

10. Порівняти господарське обєднання та господарське товариство як суб'єктів ведення бізнесу в Україні.

Лекція № 3

Тема: Державна реєстрація бізнесу в Україні.

Мета вивчення

Поглиблене теоретичне та прикладне вивчення та розуміння поняття, видів, підстав, порядку та способів реєстрації бізнесу в Україні, та відповідних основних правових засад, а також підготовка здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання на етапі їх реєстрації

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері реєстрації бізнесу.

- **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері реєстрації бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
- **застосовувати** отримані знання й уміння щодо реєстрації бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.

4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.
2. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
3. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
4. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.

5. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
6. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.
7. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.
8. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.
9. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.
10. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савєльєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с.
11. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.
12. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.
13. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
14. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

15. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.
16. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

План

1. Поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.
2. Загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.
3. Порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.
4. Порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.
5. Особливості реєстрації державних та казенних підприємств.
6. Особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.
7. Державна реєстрація зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та види.
8. Державна реєстрація змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та види

Основний зміст

Питання 1. Поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.

Обов'язковою складовою легалізації будь-якого суб'єкта господарювання є його державна реєстрація. Вона є загальною і необхідною умовою здійснення господарської діяльності, незалежно від виду діяльності, організаційно-правової форми і форми власності (ст. 58 ГК України, ст.ст. 50, 87 ЦК України).

Державна реєстрація суб'єктів господарювання регулюється Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. (далі – Закон України «Про державну реєстрацію...»), ГК України й іншими актами.

Аналіз законодавства вказує на те, що **державна реєстрація** суб'єкта господарювання може бути визначена як офіційне визнання, шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, фізичної особи – підприємця, зміни відомостей, що містяться в державному реєстрі відносно даних суб'єктів, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених законом.

З теоретичного погляду державна реєстрація суб'єктів господарювання має наступні ознаки: можливість здійснення лише передбачених Законом реєстраційних дій; правовстановлююче або правоприпиняюче значення та реалізації відповідних функцій, оскільки реєстрація засвідчує факт створення (припинення) юридичної особи або громадського формування, факт набуття (позбавлення) фізичної особи статусу підприємця; має публічний характер, оскільки здійснюється шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру[6].

Чинним законодавством України передбачена єдина система державної реєстрації суб'єктів господарювання шляхом:

1) засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи;

2) засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки;

---

[6] Квасніцька О. О. Державна реєстрація суб'єктів господарювання як інститут господарського права / О. О. Квасніцька // Юридичний вісник. – № 3. – 2007. – С. 34–38.

3) засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою;

4) зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу – підприємця;

5) проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом[7].

З метою забезпечення збирання, накопичення, обробки, захисту, обліку та надання інформації, отриманої в процесі реєстрації, про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, в Україні створена і діє єдина державна інформаційна система – Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР).

З ЄДР пов'язана більшість легальних засад державної реєстрації, наведених в ст. 4 Закону «Про державну реєстрацію ...»:

– обов'язковості державної реєстрації в ЄДР;

– публічності державної реєстрації в ЄДР та документів, що стали підставою для її проведення;

– врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації виключно цим Законом;

– державної реєстрації за заявницьким принципом;

– єдності методології державної реєстрації;

– об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у ЄДР;

– внесення відомостей до ЄДР виключно на підставі та відповідно до Закону;

– відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру.

7 Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. Відомості Верховної Ради України. № 31. Ст. 263.

Держателем ЄДР є Міністерство юстиції України, яке через свої структурні підрозділи вживає технічних і організаційних заходів, пов'язаних із забезпеченням його функціонування.

Питання 2. Загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.

Безпосередньо реєстраційні дії в ЄДР вправі здійснювати державний реєстратор, яким за законом є громадянин України, який має вищу освіту, відповідає кваліфікаційним вимогам, визначеним Міністерством юстиції України, та перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації (крім нотаріусів), та нотаріус. (п. 5, ч. 1 ст. 1 та ст. 6 Закону «Про державну реєстрацію...»).

Повноваженнями державного реєстратора юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців наділено виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси, акредитовані суб'єкти – (у разі державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців).

Державна реєстрація проводиться незалежно від місця знаходження юридичної чи фізичної особи в межах Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, крім державної реєстрації на підставі документів, поданих в електронній формі, що проводиться незалежно від місця знаходження юридичної чи фізичної особи в межах України.

Для прикладу, паперова реєстрація фізичної особи Іваненко І. І., що зареєстрована і проживає у місті Одеса, у якості підприємця, може бути проведена будь-яким реєстратором у межах Одеської області. Водночас, якщо така реєстрація здійснюється в електронній формі (із

застосуванням порталу електронних сервісів) – будь-яким уповноваженим органом чи особою на території України.

Державна реєстрація базується на таких основних принципах:

1) обов'язковості державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі;

2) публічності державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення;

3) врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації виключно законом («Про державну реєстрацію...»);

4) державної реєстрації за заявницьким принципом;

5) єдності методології державної реєстрації;

6) об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі;

7) внесення відомостей до Єдиного державного реєстру виключно на підставі та відповідно до закону («Про державну реєстрацію...»);

8) відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру[8].

На думку О. О. Квасніцької, до основних принципів, які відображають характерні риси реєстраційних процедур, варто віднести:

– принцип законності, який означає додержання закону всіма учасниками реєстраційного процесу;

– принцип достовірності, згідно з яким відомості, які містяться в Єдиному державному реєстрі, мають відповідати дійсності;

– принцип єдності, що втілюється в єдиному порядку (процедурі) державної реєстрації; єдиній системі органів, які здійснюють державну реєстрацію; єдиному державному реєстрі;

[8] Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. Відомості Верховної Ради України. № 31. Ст. 263.

– принцип гласності (відкритості), що означає право будь-якої особи отримати інформацію про відомості, які містяться в Єдиному державному реєстрі;

– принцип публічності, згідно з яким відомості про створення і припинення юридичної особи/фізичної особи-підприємця вносяться до реєстру, і з цим фактом пов'язується момент, з якого юридична особа вважається створеною або припиненою, а фізична особа набуває чи втрачає статус підприємця[9].

3. Порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.

Реєстраційні процедури стосовно фізичних осіб, що мають намір здійснювати підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, піддані спеціальному регулюванню. Такі особи подають (особисто, поштою, через електронний кабінет) такі документи:

1) заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем;

2) за бажанням заявника – заява про обрання фізичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної податкової і митної політики;

Для окремих категорій фізичних осіб, законодавець передбачає додатково подання таких документів:

1) для фізичної особи, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю, але не має повної цивільної дієздатності – нотаріально засвідчена письмова згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника чи органу опіки та піклування.

[9] Квасницька О.О. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності. – Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04. «Господарське право, господарсько-процесуальне право» – Донецьк: НАН України. 2006. – С. 14.

2) для фізичної особи, яка не досягла вісімнадцяти років, має бажання займатися підприємницькою діяльністю та записана матірю або батьком дитини – нотаріально засвідчена копія свідоцтва про народження дитини.

3) для фізичної особи, яка не досягла вісімнадцяти років, має бажання займатися підприємницькою діяльністю та вступила у шлюб – нотаріально засвідчена копія свідоцтва про шлюб.

На відміну від раніше діючого законодавства, Закон «Про державну реєстрацію...» не передбачає надання фотографій, реєстраційного номеру облікової картки платника податків при державній реєстрації фізичної особи – підприємця. Тим самим ще раз підтверджено, що ідентифікація громадянина повинна відбуватися на підставі виданого йому паспорта і довідки про присвоєння ідентифікаційного коду (в разі наявності).

4. Порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.

Для державної реєстрації створення господарського товариства як суб'єкта господарювання-юридичної особи засновник (засновники) або уповноважена ними особа подають наступні обов'язкові документи (ч.1 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію...»):

1) заява про державну реєстрацію створення юридичної особи.

2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) протоколу (рішення) засновників (засновника);

3) установчий документ юридичної особи – у разі створення юридичної особи на підставі власного установчого документа (в залежності від виду товариства статут або);

4) структура власності юридичної особи за формою та змістом, визначеними відповідно до законодавства (схема засновників

товариства, що розкриває його кінцевих бенефіціарних власників – фізичних осіб);

5) копію документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство (підданство) особи, яка є кінцевим бенефіціарним власником юридичної особи (нотаріально засвідчена або засвідчена кваліфікованим електронним підписом особи, уповноваженої на подання документів для державної реєстрації створення юридичної особи, якщо такий документ оформлений без застосування засобів Єдиного державного демографічного реєстру, – для громадян України). Для прикладу, паспорт громадянина України у форматі книжечки підлягає такому засвідченню нотаріусом або електронним підписом, натомість паспорт громадянина України у вигляді ID-карти подається у вигляді звичайної копії.

За бажанням заявника надається заява про обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість.

Важливо пам'ятати, що адміністративний збір за реєстрацію юридичної особи не сплачується. Натомість він сплачується у разі внесення змін в реєстраційні данні. Це слугує елементом спрощення порядку відкриття бізнесу в Україні.

5. Особливості реєстрації державних та казенних підприємств.

Для державної реєстрації створення державних та казенних підприємств як суб'єкта господарювання-юридичної особи єдиний засновник – держава, в особі уповноваженого нею органу (Кабінет Міністрів України, профільне міністерство тощо) подає наступні обов'язкові документи (ч.1 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію...»):

1) заява про державну реєстрацію створення відповідної юридичної особи;

2) примірник оригіналу (засвідчену копію) рішення уповноваженого органу засновника;

3) статут підприємства;

4) структура власності підприємства за формою та змістом, визначеними відповідно до законодавства;

6. Особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.

Для державної реєстрації створення кооперативу як суб'єкта господарювання-юридичної особи засновники подають наступні обов'язкові документи (ч.1 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію...»):

1) заява про державну реєстрацію створення відповідної юридичної особи;

2) примірник оригіналу (засвідчену копію) рішення у вигляді протоколу уповноваженого органу засновника – загальних (установчих) зборів членів кооперативу;

3) статут кооперативу;

4) структура власності кооперативу за формою та змістом, визначеними відповідно до законодавства;

Після реєстрації кооперативу, в порядку, у формі і у спосіб визначений законом та установчими документами, його члени повинні внести свої членські внески і сформувати статутний капітал.

7. Державна реєстрація зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та види.

Державна реєстрація змін у відомості про фізичну особу-підприємця необхідна в кількох випадках: при зміні його імені (прізвища, по

батькові), при зміні його місця проживання, зміні реєстраційного номеру облікової картки платника податків або паспортних даних для осіб, які через релігійні переконання відмовилися від одержання відповідного номеру. Така реєстрація схожа на процедури державної реєстрації підприємця і вимагає надання заявником:

1) нової заяви про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем;

2) документа про сплату адміністративного збору;

3) копія документу, що підтверджує відповідні зміни (паспорту, реєстраційного номера облікової картки платника податків, рішення суду, свідоцтво про шлюб, свідоцтво про розірвання шлюбу)

Здійснюючи реєстраційні дії державному реєстратору заборонено вимагати документи для реєстрації юридичної особи або громадянина-підприємця, які не передбачені прямо законодавчими актами України.

Як вже зазначалось документи для державної реєстрації можуть подаватися у паперовій або електронній формі. У паперовій формі документи подаються особисто заявником або поштовим відправленням. Документи в електронній формі подаються заявником через портал електронних сервісів або через додаток «Дія».

Документи в паперовій формі приймаються за описом, примірник якого в день їх надходження видається заявнику з відміткою про дату їх отримання та кодом доступу в той спосіб, відповідно до якого були подані документи.

8. Державна реєстрація змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та види

Зміни реєстраційних даних про суб'єкта господарювання також підлягають державній реєстрації. У діяльності зареєстрованого суб'єкта господарювання нерідко потрібно змінити його реєстраційних дані. При цьому, слід розрізняти: 1) внесення змін до відомостей про юридичну

особу; 2) державну реєстрацію змін в установчі документи юридичної особи; 3) внесення змін у відомості про фізичну особу – підприємця. Дії щодо реєстрації кожного з видів змін мають свої особливості і документальні відмінності, в залежності від підстав відповідних змін.

Для прикладу, необхідність державної реєстрації змін в установчих документах юридичної особи виникає лише тоді, коли зміна відомостей про дану особу вимагає внесення відповідних змін до її установчих документів. Наприклад, це відбувається при зміні організаційно-правової форми, форми власності або найменування юридичної особи, при зміні розміру статутного капіталу (фонду), складу засновників юридичної особи.

Загалом для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у тому числі змін до установчих документів юридичної особи, подаються такі документи:

1) заява про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі;

2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про зміни, що вносяться до Єдиного державного реєстру;

3) у разі змін, пов'язаних із входженням до складу засновників юридичної особи іноземної юридичної особи – документ, що підтверджує реєстрацію іноземної особи в країні її місцезнаходження (витяг із торговельного, банківського, судового реєстру тощо);

4) документ про сплату адміністративного збору (у випадках, передбачених статтею 36 Закону «Про державну реєстрацію...»);

5) у разі внесення змін, що містяться в установчому документі – установчий документ юридичної особи в новій редакції;

6) у разі внесення змін, пов'язаних із внесенням даних про юридичну особу, правонаступником якої є зареєстрована юридична особа –

примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) передавального акта або розподільчого балансу;

7) у разі внесення змін, пов'язаних із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи – примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про вихід із складу засновників (учасників) та/або заява фізичної особи про вихід із складу засновників (учасників), справжність підпису на якій нотаріально засвідчена, та/або договору, іншого документа про перехід чи передачу частки засновника (учасника) у статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи, та/або рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про примусове виключення із складу засновників (учасників) юридичної особи або ксерокопія свідоцтва про смерть фізичної особи, судове рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою;

8) у разі зміни кінцевого бенефіціарного власника – нову структур власності встановленої форми та копії документів, що посвідчують його особу, завірені нотаріально або електронним підписом у випадках окреслених вище.

В окремих випадках Закон «Про державну реєстрацію…» вимагає надання додаткових документів. Зокрема, при внесенні змін в установчі документи у зв'язку із прийняттям рішення засновників (учасників) про використання модельного статуту, або навпаки переходу з модельного статуту на діяльність на підставі власного установчого документа, для державної реєстрації рішення про виділ юридичної особи, додатково надаються документи, що визначені у частинах 6, 7, 8 статті 17 Закону «Про державну реєстрацію…», відповідно.

Відповідно до положень п.1 ч.1 ст. 26 Закону «Про державну реєстрацію...», державна реєстрація суб'єктів господарювання –

юридичних осіб здійснюється у строк не більше 24 годин після надходження документів на реєстрацію. Після державної реєстрації відповідний орган зобов'язаний протягом наступного робочого дня видати суб'єкту господарювання виписку з Єдиного реєстру про його державну реєстрацію (ст. 11 Закону «Про державну реєстрацію...»).

Звертає на себе увагу, що Закон «Про державну реєстрацію…» передбачає існування Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців, в якому обліковуються відомості про відповідних осіб. Відомості ці формуються шляхом внесення різного роду записів: 1) про проведення реєстрації; 3) про реєстрацію змін відомостей про суб'єкта; 2) про реєстрацію припинення юридичної особи; 3) про припинення підприємницької діяльності громадянина; 4) про відокремлені підрозділи юридичної особи; 6) інші відомості, визначені у розділі ІІІ Закону «Про державну реєстрацію».

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Надайте поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.

2. Охарактеризуйте загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.

3. Визначте порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.

4. Проілюструйте порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.

5. Охарактеризуйте особливості реєстрації державних та казенних підприємств.

6. Визначте особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.

7. Окресліть державну реєстрацію зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та її види.

8. Охарактеризуйте державну реєстрацію змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та види.

Лекція № 4

Тема: Ліцензування, дозвільні процедури, сертифікація, квотування та інші елементи легалізації бізнесу.

Мета вивчення

Поглиблене теоретичне та прикладне вивчення та розуміння поняття, підстав, порядку здійснення ліцензування, сертифікації, стандартизації, квотування, проходження дозвільних процедур та інших елементів легалізації бізнесу в Україні, та відповідних основних правових засад, а також підготовка здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання в процесі їх легалізації

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері легалізації бізнесу.
2. **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері легалізації бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;

3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо легалізації бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. 1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 48. ст. 483
5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. ВВР. 2004. № 9. Ст. 79.
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.
7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. Відомості Верховної Ради. 2015. № 23. ст. 158.
8. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 р. Офіційний вісник України. 2015. № 12. Ст. 306.

9. Про стандартизацію: Закон України від 05 червня 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 31. Ст. 1058.
10. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії : Закон України від 11.01.2000 № 1370-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua
11. Про зовнішньоекономічну діяльність Закон України від 16.04.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua
12. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V. ВВР. 2007. № 29. Ст. 389.
13. Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 561. Урядовий кур'єр від 17.09.2016. № 175.

Спеціальна література:

1. БаженоваА. А. Предмет ліцензування господарської діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2014. Вип. 8. С. 139-142.
2. Господарське право: Підручник. О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.
3. Добровольська В.В. Правове забезпечення державного регулювання економіки: монографія. О.: Фенікс, 2010. С. 14-90.
4. Добровольська В. В. Правові засади стандартизації та сертифікації в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2008. Вип. 38. С. 278-282.

5. Засоби та механізми господарсько-правового регулювання: колективна монографія. За наук. ред. Д.В. Задихайла. Х.: Юрайт, 2013. С. 10-110.
6. Знаменський Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. К.: Наукова думка, 1996. С. 4-18.
7. Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 10. С. 33-34.
8. ЛіснічаТ. В. Ліцензування як спосіб державного регулювання господарської діяльності: аналіз стану законодавства. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. 20. С. 128-130.
9. Мамутов В. К. Экономика и право. К, Юрінком Інтер, 2003. С. 15-90.
10. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Хрінком Інтер., 2008. С. 22-90.
11. Основи стандартизації, сертифікації та ідентифікації товарів. В. І. Павлов, О. В. Мишко, І. В. Опьонова, Н. В. Павліха. Київ : Кондор, 2009. 230 с.
12. Салухіна Н. Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 336 с.
13. Саниахметова Н.А. Регулирование предпринимательской деятельности в Украине: организационно-правовые аспекты. Одесса, 1998. С. 20-90.

14. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : конспект лекцій / укладач О. Ф. Грищенко. Суми : Сумський державний університет, 2019. 54 с.
15. Хозяйственное право: Учебник. В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К. К.: Юринком Интер, 2002. С. 33-90.
16. Шестак Л. В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2005. – 18 с.

План

1. Поняття та загальна характеристика ліцензування, як елементу легалізації бізнесу;
2. Суб'єкти ліцензування бізнесу в Україні.
3. Порядок ліцензування бізнесу в Україні.
4. Поняття та загальна характеристика дозвільних процедур, як елементу легалізації бізнесу;
5. Суб'єкти уповноважені на видачу дозволів для реалізації бізнесу в Україні.
6. Порядок проходження дозвільних процедур в Україні.
7. Поняття та загальна характеристика сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу;
8. Суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.
9. Порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.
10. Інші елементи легалізації бізнесу в Україні.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Питання 1. Поняття та загальна характеристика ліцензування, як елементу легалізації бізнесу

В Україні бізнес підлягає низці легалізаційних процедур, за якими господарська діяльність є правомірною. Під легалізацією можна розуміти здійснення суб'єктом низки послідовних, юридично значимих дій, спрямованих на набуття прав і обов'язків суб'єкта господарювання (правосуб'єктності). І в цьому плані легалізація має розглядатися як сукупність двох груп правових дій: внутрішніх і зовнішніх. Легалізація характеризується ініціативною стадією, проходить через організаційну складову і закінчується формалізацією.

Відносини легалізації мають господарсько-правову природу оскільки виникають з приводу організаційно-господарської діяльності, що відповідає предмету регулювання ГК згідно зі ст. 1 Кодексу. Важливо враховувати, що ГК і закони України припускають процедуру легалізації загалом господарської, а не тільки підприємницької діяльності. І це не випадково. Підприємництво розглядається складовою частиною господарської діяльності — комерційною господарською діяльністю (глава 4 ГК України). Проте іншою її частиною є некомерційна господарська діяльність (глава 5 ГК України). Більш того, ст. 58 ГК України, закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про ліцензування видів господарської діяльності» тощо поширюють процеси легалізації на будь-яку господарську діяльність, а не тільки на підприємництво.

Ліцензування є однією із складових легалізації бізнесу, яка не є обов'язковою, а виникає виключно на підставах визначених спеціальним законодавчим актом. Відповідно до Закону України від

02.03.2015 р. «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензування – це засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів. Цей Закон регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їхнього ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності. Відповідно до ч. 3 статті 14 ГК України ліцензія - це документ державного зразка, який засвідчує право суб'єкта господарювання – ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Передумовою ліцензування видів господарської діяльності є державна реєстрація відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». В установчих документах суб'єктів господарювання повинно бути безпосередньо вказано вид діяльності, що ліцензується.

Питання 2. Суб'єкти ліцензування бізнесу в Україні

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», статей 3, 14 і 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» Кабінет Міністрів України затвердив вичерпний перелік

органів ліцензування (Постанова КМУ від 5 серпня 2015 р. № 609 «Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України.

Наприклад, МОН України ліцензує діяльність щодо освітня діяльність у сфері вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти; Адміністрація Держспецзв'язку – надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; МОЗ України – медична практика та діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим МОЗ.

За ст. 5 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування також відноситься до органів ліцензування та є постійно діючим колегіальним органом при спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування та діє відповідно до положення, що затверджується спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

2. Обов'язками Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування є:

1) розгляд скарг здобувачів ліцензії, ліцензіатів на дії (бездіяльність) органу ліцензування щодо порушення законодавства у сфері ліцензування;

2) розгляд звернень органів ліцензування щодо проведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов на підставах, передбачених пунктами 2, 4 і 5 частини третьої статті 19 цього Закону.

З іншої сторони суб'єктами ліцензування є суб'єкти господарювання, діяльність яких підпадає під перелік діяльності, яка підлягає

ліцензуванню та саме вони звертаються до зазначених органів для отримання ліцензії.

Питання 3. Порядок ліцензування бізнесу в Україні

Порядок ліцензування визначений ст.ст. 6, 10, 11, 12, 13, 14 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності». За ст. 10 до органу ліцензування подаються документи нарочно; поштовим відправленням з описом вкладення або в електронній формі в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. За ст. 11 добувач ліцензії подає до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії за визначеною ліцензійними умовами формою. Якщо документи подаються нарочно, здобувач ліцензії пред'являє документ, що посвідчує його особу. У разі подання документів представником здобувача ліцензії додатково пред'являється оригінал документа (засвідчена копія), що засвідчує його повноваження.

У заяві про отримання ліцензії повинна міститися інформація про:

1) здобувача ліцензії:

- для юридичної особи – повне найменування, ідентифікаційний код, місцезнаходження, перелік відокремлених підрозділів, у межах яких планується провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

- для фізичної особи-підприємця – прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дані про місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (не зазначається фізичною особою, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний контролюючий орган і має відмітку у паспорті, - подається

копія цієї відмітки) та згода на обробку персональних даних з метою забезпечення виконання вимог цього Закону;

2) вид господарської діяльності (повністю або частково), зазначений у статті 7 цього Закону, на провадження якого здобувач ліцензії має намір отримати ліцензію.

3. До заяви про отримання ліцензії додаються:

1) документи відповідно до ліцензійних умов;

2) копія паспорта керівника здобувача ліцензії (або його уповноваженого представника) із відміткою контролюючого органу про повідомлення про відмову через свої релігійні переконання від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (подається тільки фізичними особами-підприємцями, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган);

3) опис документів, що подаються для отримання ліцензії, у двох екземплярах (у разі подання документів у паперовій формі).

4. Перелік підтвердних документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, встановлюється ліцензійними умовами і є виключним.

За ст. 12 спеціального Закону, орган ліцензування протягом п’яти робочих днів з дня одержання заяви про отримання ліцензії встановлює наявність або відсутність підстав для залишення її без розгляду і в разі їх наявності приймає відповідне рішення. Рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду набуває чинності з дня його прийняття та підлягає обов’язковому оприлюдненню на офіційному веб-сайті органу ліцензування і внесенню інформації про таке рішення до ліцензійного реєстру наступного робочого дня після його прийняття.

За ст. 13 спеціального Закону, орган ліцензування після встановлення відсутності підстав для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду розглядає її з метою встановлення відсутності або наявності підстав для відмови у видачі ліцензії шляхом аналізу підтвердних документів та одержання інформації з державних паперових та електронних інформаційних ресурсів.

При повторному розгляді документів не допускається відмова у видачі ліцензії з причин, раніше не зазначених у рішенні про відмову у видачі ліцензії (крім неусунення чи усунення не в повному обсязі здобувачем ліцензії причин, що стали підставою для попередньої відмови; наявності в новій інформації, поданій здобувачем ліцензії, підстав для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії) за умови, що на момент повторного розгляду раніше подані документи зберегли свою актуальність.

За ст. 14 спеціального Закону, за видачу ліцензії справляється разова плата в розмірі одного прожиткового мінімуму, виходячи з розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що діє на день прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії, якщо інший розмір плати не встановлений законом. Плата за видачу ліцензії, що видана Радою міністрів Автономної Республіки Крим або місцевим органом виконавчої влади, становить 10 відсотків від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що діє на день прийняття рішення про видачу ліцензії. Переоформлення ліцензії є безоплатним. Плата за звуження провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, не справляється.

Питання 4. Поняття та загальна характеристика дозвільних процедур, як елементу легалізації бізнесу

Дозвільна система є предметом регулювання господарського права, передусім тому, що в процесі отримання дозвільної документації виявляються як публічні, так і приватні інтереси, інтереси суб'єктів господарювання і держави. Виникає потреба в узгодженні, чого не можна здійснити виключно в рамках адміністративних процедур. Адже важливо розуміти не лише управлінську, але і господарську складову цих процесів, відповідаючи на запитання про вплив дозвільних процедур на економіку в цілому.

Відповідно Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» дозвільна система у сфері господарської діяльності як сукупність урегульованих законодавствам відносин, що виникають між дозвільними органами, адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів дозвільного, характеру. За рамками Закону про дозвільну систему залишаються відносини у сфері ліцензування господарської діяльності (крім відносин щодо видачі документів дозвільного характеру, необхідних для отримання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності), охорони державного кордону, державної митної справи, державного експортного контролю, державного регулювання ринків фінансових послуг, охорони державної таємниці (провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею), захисту економічної конкуренції, а також на дозвільну систему, що поширюється на операції зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими матеріалами і речовинами, сильнодіючими отруйними речовинами, дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії, дозвільну діяльність у сфері цивільної авіації. Відносини у перелічених сферах регламентуються окремими законами і підзаконними нормативно-правовими актами. При вивченні сутності дозвільної системи у сфері господарської діяльності необхідно також зупинити увагу на порядку

видачі документів дозвільного характеру, проаналізувати принципи «організаційної єдності» та «мовчазної згоди» при видачі документів дозвільного характеру.

Правове регулювання відносин, що складаються в рамках дозвільної системи у сфері господарювання забезпечується досить широким колом нормативно-правових актів. Це, наприклад, Кодекс цивільного захисту України, закони України «Про ветеринарну медицину», «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про рекламу», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про метрологію та метрологічну діяльність», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» тощо.

Питання 5. Суб'єкти уповноважені на видачу дозволів для реалізації бізнесу в Україні

Суб'єкти дозвільної системи у сфері господарювання поділяються на дві групи: дозвільні органи – це органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, а також підприємства, установи, організації, уповноважені відповідно до закону видавати документи дозвільного характеру, з одного боку, та суб'єкти господарювання – юридичні особи та фізичні особи – підприємці, що ініціюють відповідні процедури.

За ст. 9 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» визначає, що Уповноважений орган:

- узагальнює практику застосування законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру, готує та подає пропозиції щодо його вдосконалення;
- здійснює методологічне забезпечення діяльності дозвільних органів;
- здійснює в межах своєї компетенції контроль за додержанням вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру (наказ Міністерства економіки України від 03.01.2023 № 40 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за додержанням вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру»).

Питання 6. Порядок проходження дозвільних процедур в Україні

Порядок видачі документів дозвільного характеру центральними органами виконавчої влади установлюється Кабінетом Міністрів України за поданням відповідного дозвільного органу, погодженим з уповноваженим органом. Зазначений порядок має передбачати, зокрема, вичерпний перелік документів, які необхідно подати суб'єкту господарювання для одержання документа дозвільного характеру, та строк дії документа дозвільного характеру або необмеженість строку його дії. Видача документів дозвільного характеру місцевими дозвільними органами здійснюється за принципом організаційної єдності, що передбачає наявність адміністратора, у порядку, встановленому цим Законом.

Частиною четвертою статті 4 вказаного Закону передбачено, що суб'єкт господарювання має право вибору способу отримання документів дозвільного характеру: безпосередньо за зверненням у відповідні місцеві дозвільні органи, представники яких здійснюють

прийом суб'єктів господарювання в одному приміщенні, або за зверненням до адміністратора.

Порядок взаємодії представників місцевих дозвільних органів, які здійснюють прийом суб'єктів господарювання в одному приміщенні, затверджується відповідною місцевою радою (її виконавчим комітетом) або районною державною адміністрацією.

Крім того, на ряду з іншими європейськими принципами передбачається запровадити і принцип «мовчазної згоди», який полягає у набутті суб'єктом господарювання права на здійснення певних дій щодо провадження господарської діяльності за відсутності рішення про видачу документа дозвільного характеру або рішення про відмову у його видачі, які мали бути прийнятті дозвільним органом на підставі поданих суб'єктом господарювання документів у встановлені законодавством строки.

Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (статті 4, 5) започатковано механізм отримання дозвільних документів через адміністратора, який організовує видачу суб'єкту господарювання документів дозвільного характеру та забезпечує взаємодію місцевих дозвільних органів щодо видачі документів дозвільного характеру, встановлено вимоги до його посади та основні завдання.

На підставі статті 6 згаданого Закону адміністратор веде реєстр документів дозвільного характеру. Інформація, що міститься в реєстрі, є відкритою. За користування даними реєстру справляється плата, розмір якої встановлюється районною державною адміністрацією або міською радою за погодженням із відповідним територіальним органом уповноваженого органу, що зараховується до відповідного бюджету.

Порядок формування, ведення та користування реєстром визначається уповноваженим органом, яким згідно із статтею 1 цього Закону є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері підприємництва.

Статтею 7 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» врегульовано порядок видачі місцевими дозвільними органами документів дозвільного характеру. Згідно із положеннями цієї статті суб'єкт господарювання або уповноважена ним особа подає адміністратору заяву, форма якої затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням уповноваженого органу та за погодженням з дозвільними органами. Адміністратор реєструє заяву та документи в журналі, який ведеться за зразком, встановленим уповноваженим органом. Заява та документи, що додаються до неї, приймаються за описом, копія якого видається заявнику з відміткою про дату та номер їх реєстрації.

Частиною четвертою зазначеної статті передбачено, що забороняється вимагати від заявника для одержання документа дозвільного характеру документи, не передбачені законодавством.

Окремі підзаконні акти встановлюють порядок отримання дозвільних документів, наприклад, Постанова КМУ від 26 жовтня 2011 р. № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки».

З огляду на це, слід зазначити, що з набранням чинності цим положенням у органів, уповноважених відповідно до Закону видавати документи дозвільного характеру, немає правових підстав вимагати від суб'єктів господарювання отримання документів дозвільного характеру, необхідність отримання яких не передбачена законом. У

вказаному законодавчому акті також закріплено норму, відповідно до якої посадові особи дозвільних органів та адміністратори за порушення вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру несуть відповідальність у порядку, встановленому законом. Окрім цього, Прикінцевими положеннями (стаття 11 Закону) внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, якими передбачено адміністративну відповідальність посадових осіб дозвільних органів за порушення порядку видачі дозвільних документів.

Питання 7. Поняття та загальна характеристика сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу

Стандартизація та сертифікація є специфічними засобами регулювання господарської діяльності і водночас складовими національної системи технічного регулювання. Необхідність формування стандартизації і сертифікації є однією з визначальних умов для вступу України до Світової організації торгівлі, зокрема в частині гармонізації правових та організаційних засад стандартизації та підтвердження відповідності в Україні вимогам Угоди щодо технічних бар'єрів у торгівлі. У літературі сертифікація та стандартизація зазначаються як ефективний засіб впливу державних органів та органів місцевого самоврядування на підприємництво.

Відповідно до частини другої ст. 92 Конституції України порядок встановлення державних стандартів визначається виключно законами України. Правові та організаційні засади розроблення і застосування національних стандартів, технічних регламентів і процедур оцінювання відповідності, а також основоположні принципи державної політики у сфері стандартизації, технічного регулювання та оцінювання відповідності визначено в Законах України «Про

технічні регламенти та оцінку відповідності; «Про стандартизацію». Також основні положення стандартизації і сертифікації передбачені ГК України. Так, ч. 2 ст. 12 зазначає, що до засобів державного регулювання господарської діяльності належать сертифікація і стандартизація. Основні положення щодо технічного регулювання у сфері господарювання передбачено у ст. 15 ГК України.

Сутність стандартизації полягає у встановленні правил, загальних принципів та характеристик для загального і багаторазового застосування з метою захисту життя, здоров'я та майна людини, охорони довкілля та усунення загрози для національної безпеки. Крім того, метою стандартизації є створення умов для раціонального використання всіх видів національних ресурсів та відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, сприяння науково-технічному прогресу та міжнародному співробітництву, а також створення умов для усунення невиправданих технічних перешкод у міжнародній торгівлі.

Стандартизацію слід розглядати як ефективний засіб забезпечення якості, сумісності, взаємозамінності, уніфікації, типізації, норм безпеки й екологічних вимог, єдності характеристик і властивостей продукції, робіт, процесів і послуг. Вона є одним з найважливіших елементів сучасного механізму управління якістю продукції (робіт, послуг). За визначенням Міжнародної організації з стандартизації (ІСО), стандартизація – встановлення і застосування правил для упорядкування діяльності у певних галузях на користь і за участі всіх заінтересованих сторін, зокрема для досягнення загальної оптимальної економії при дотриманні функціональних умов і вимог техніки безпеки.

У ст. 1 Закону «Про стандартизацію» стандартизація визначена як діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і

багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань для досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усунення бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву. Згідно з ч. 1 ст. 15 ГК України у сфері господарювання застосовуються: технічні регламенти; стандарти; кодекси усталеної практики; класифікатори; технічні умови.

Технічний регламент – закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначені характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим. Він може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи способу виробництва. Відповідність уведених в обіг в Україні продукції, процесів та послуг технічним регламентам є обов'язковою.

Стандарт – це документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженим органом, що встановлює призначені для загального і багаторазового використання правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є необов'язковим. Стандарт може містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи послуги.

Законодавство про стандартизацію створює правову базу для визначення критерію якості товару (роботи, послуги) й у цьому змісті з ним пов'язується правове забезпечення управління якістю. Тільки після реалізації норм законодавства про стандартизацію – появи

стандарту – можуть «працювати» інші підсистеми законодавства про якість. При цьому стандарт, як правовий критерій якості товару, неодмінно виступає елементом нормативної бази будь-якої діяльності у сфері управління якістю. Законодавство про сертифікацію товару, контроль і нагляд за його якістю та інші системи законодавства про якість можуть здійснювати свої функції тільки у взаємодії зі стандартом. У цьому виявляється їх залежність від законодавства про стандартизацію.

Сертифікація є одним з важливих механізмів управління якістю, який дає можливість оцінити продукцію, надати споживачу підтвердження її безпеки, забезпечити контроль за відповідністю продукції вимогам екологічної чистоти, а також підвищити її конкурентоспроможність. Метою впровадження обов'язкової сертифікації в Україні є запобігання реалізації продукції, небезпечної для життя, здоров'я та майна громадян, навколишнього природного середовища, сприяння споживачеві у компетентному виборі продукції, а також створення сприятливих умов для участі суб'єктів підприємницької діяльності у міжнародному економічному співробітництві та міжнародній торгівлі.

Сертифікація в законодавчо регульованій сфері провадиться згідно з вимогами технічних регламентів. За результатами проведення сертифікації у разі позитивного рішення призначеного органу з оцінки відповідності заявникові видається сертифікат відповідності, зразок якого затверджується центральним органом виконавчої влади з питань оцінки відповідності.

У законодавчо нерегульованій сфері (сфери, в якій вимоги до продукції та умови введення її в обіг не регламентуються законодавством) формою підтвердження відповідності є її декларування. Виробник може складати декларацію про відповідність

за власною ініціативою або на підставі договору із споживачем, при цьому він несе відповідальність за включення недостовірних відомостей у декларацію згідно із законами України. Сертифікація в законодавчо нерегульованій сфері провадиться на добровільних засадах у порядку, визначеному договором між заявником (виробником, постачальником) та органом із сертифікації.

Квотування визначено Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», а КМУ їх затверджує, так, Постановою КМУ від 27 грудня 2022 р. № 1466 затверджений перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2023 рік.

Квотування здійснюється шляхом обмеження загальної кількості та/або сумарної митної вартості товарів, яка може бути ввезена (вивезена) за певний період. Під квотою розуміють граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території (імпортувати на територію) певної держави протягом встановленого строку та який визначається у натуральних чи вартісних одиницях.

В Україні за Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» запроваджено 6 видів експортних (імпортних) квот (контингентів):

1) глобальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

2) групові – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

3) індивідуальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) може експортуватись або з якої він (вони) може імпортуватись;

4) антидемпінгові – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру;

5) компенсаційні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидиційного розслідування та/або компенсаційних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру;

6) спеціальні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру.

На кожен вид товару може встановлюватись лише один вид квоти. Кабінет Міністрів України визначає перелік конкретних товарів (робіт, послуг), що підпадають під режим ліцензування та квотування.

Питання 8. Суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні

За ст. 8 Закону Укріни «Про стандартизацію» суб'єктами стандартизації є:

1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації;

2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації;

3) національний орган стандартизації;

4) технічні комітети стандартизації;

5) підприємства, установи та організації, що здійснюють стандартизацію.

Ст. 15 Закону Укрїни «Про стандартизацію» визначає правовий статус технічних комітетів стандартизаці як форми співробітництва заінтересованих юридичних та фізичних осіб з метою організації і виконання робіт з міжнародної, регіональної, національної стандартизації у визначених сферах діяльності та за закріпленими об'єктами стандартизації.

Технічні комітети стандартизації не мають статусу юридичної особи. До роботи в технічних комітетах стандартизації залучаються уповноважені представники органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та їх громадських об'єднань, організацій роботодавців та їх об'єднань, наукових установ та навчальних закладів, науково-технічних та інженерних товариств (спілок), громадських організацій споживачів (об'єднань споживачів), інших громадських об'єднань, професійних спілок, провідних науковців і фахівців. Технічні комітети стандартизації формуються з урахуванням принципу представництва всіх заінтересованих сторін. Членство в технічних комітетах стандартизації є добровільним.

Наказом Міністерства економіки затверджено Положення про керівну раду національного органу стандартизації від 02.02.2015 року № 76.

До органів державної служби стандартизації відносяться:

- Державний комітет України зі стандартизації, метрології та сертифікації (Держстандарт України ДСТУ).
- Український науково-дослідний інститут стандартизації, сертифікації та інформатики.

• Державний науково-дослідний інститут «Система» (ДНДІ Система).

• Український державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та кості продукції.

• Технічні комітети зі стандартизації (ТК).

• Територіальні центри стандартизації, метрології та сертифікації.

Держстандарт України створює державну систему стандартизації і керує всіма роботами зі стандартизації, метрології та сертифікації.

До органів галузевої служби стандартизації відносяться:

• Служба стандартизації міністерства або відомства.

• Головні галузеві організації зі стандартизації.

• Служба стандартизації підприємства.

За ст. 16 Закону Укріни «Про стандартизацію» підприємства, установи та організації мають право у відповідних сферах діяльності та з урахуванням своїх господарських і професійних потреб організовувати та виконувати роботи із стандартизації, зокрема:

1) розробляти, приймати, перевіряти, переглядати та скасовувати стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови і зміни до них, установлювати процедури їх розроблення, прийняття, перевірки, перегляду, скасування та застосування;

2) застосовувати прийняті ними стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови;

3) брати участь у роботі спеціалізованих міжнародних та регіональних організацій стандартизації відповідно до положень про такі організації;

4) створювати та вести фонди нормативних документів і видавати каталоги нормативних документів для забезпечення своєї діяльності та інформаційного обміну;

5) видавати і розповсюджувати прийняті ними стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, документи відповідних спеціалізованих міжнародних організацій стандартизації, членами яких вони є чи з якими співпрацюють на підставі положень про такі організації або відповідних договорів.

Стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, прийняті підприємствами, установами та організаціями, застосовуються на добровільній основі.

За Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» суб'єктами технічного регулювання є КМУ, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання та інші державні органи у межах своїх повноважень.

Питання 9. Порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні

За ст. 15 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» формується план розроблення технічних регламентів формується за пропозиціями заінтересованих сторін на один або кілька календарних років з метою забезпечення координації цієї діяльності. Заінтересовані сторони подають у довільній формі пропозиції щодо розроблення технічних регламентів, внесення змін до них або визнання їх такими, що втратили чинність, центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання: разом з відповідними державними органами розглядає всі одержані пропозиції на предмет їх відповідності вимогам, визначеним статтею 9

цього Закону, підтримує чи відхиляє їх; на основі підтриманих пропозицій формує проект плану розроблення технічних регламентів і затверджує план або вносить відповідні зміни до нього; не пізніше п'яти робочих днів з дня затвердження плану розроблення технічних регламентів і змін до нього розміщує їх на своєму офіційному веб-сайті.

За ст. 19 зазначеного закону усі нормативно-правові акти, якими затверджуються технічні регламенти і процедури оцінки відповідності, та нормативно-правові акти про внесення змін до зазначених нормативно-правових актів чи затверджених ними технічних регламентів і процедур оцінки відповідності або про визнання зазначених нормативно-правових актів такими, що втратили чинність, чи їх скасування підлягають опублікуванню в інформаційному бюлетені «Офіційний вісник України» незалежно від їх опублікування в інших офіційних друкованих виданнях, визначених законодавством.

Порядок проходження сертифікації та стандартизації визначений в Законі україни «Про стандартизацію» та включає наступні етапи:

- заінтересовані сторони подають національному органу стандартизації пропозиції щодо проведення робіт з національної стандартизації, які стосуються розроблення, перегляду, скасування національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них. Пропозиції щодо проведення робіт з національної стандартизації розглядаються відповідним технічним комітетом стандартизації з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку стандартизації та вимог, установлених у частині другій статті 17 цього Закону. Національний орган стандартизації письмово повідомляє стороні, яка подала пропозицію щодо проведення робіт з національної стандартизації, про включення такої пропозиції до програми робіт з

національної стандартизації або про відмову в її включенні до програми із зазначенням підстав для відмови не пізніше ніж через 60 календарних днів з дня отримання відповідної пропозиції;

- Національний орган стандартизації готує програму робіт з національної стандартизації, до якої включаються роботи з розроблення, перегляду, скасування національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них. Програма робіт з національної стандартизації складається для координації виконання відповідних робіт. Національний орган стандартизації повинен вживати заходів для уникнення дублювання робіт із стандартизації, що виконуються відповідними міжнародними або регіональними організаціями стандартизації. Програма робіт з національної стандартизації повинна містити для кожного національного стандарту, кодексу усталеної практики та змін до них інформацію про етап, досягнутий у їх розробленні, і посилання на міжнародні чи регіональні стандарти та кодекси усталеної практики, взяті за основу;

- після розроблення першої редакції проекту національного стандарту, кодексу усталеної практики чи змін до них національний орган стандартизації оприлюднює повідомлення про такий проект у своєму офіційному друкованому виданні та не пізніше п'яти робочих днів з дня завершення розроблення його першої редакції розміщує зазначене повідомлення на офіційному веб-сайті;

- проекти національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них не підлягають погодженню з центральними органами виконавчої влади, іншими державними органами. Міжнародні та регіональні стандарти, кодекси усталеної практики та зміни до них приймаються як національні стандарти, кодекси усталеної практики та зміни до них національним органом стандартизації. У разі досягнення консенсусу щодо проекту національного стандарту,

кодексу усталеної практики та змін до них національний орган стандартизації приймає їх та визначає строк набрання ними чинності з урахуванням періоду підготовчих заходів. За пропозиціями заінтересованих сторін національний орган стандартизації у разі необхідності встановлює строк одночасної дії прийнятого національного стандарту чи кодексу усталеної практики та чинного національного стандарту чи кодексу усталеної практики на один і той самий об'єкт стандартизації. У разі якщо технічний комітет стандартизації погоджує пропозиції щодо скасування національних стандартів та кодексів усталеної практики, національний орган стандартизації приймає рішення із зазначеного питання;

- національні стандарти та кодекси усталеної практики застосовуються безпосередньо чи шляхом посилання на них в інших документах. Національні стандарти та кодекси усталеної практики застосовуються на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами.

КМУ затверджує окремі стандарти в окремих галузях та сферах виробництва, наприклад, діє Постанова КМУ «Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників» від від 27 грудня 2018 р. № 1190.

Через проходження процедур сертифікації та стндартизації можливо отримати Сертифікат відповідності, який може бути виданий тільки спеціальним органом оцінки відповідності, який є сторонньою незалежною організацією по відношенню до виробника. Вимоги до оформлення і змісту сертифікату відповідності регламентовані окремими нормативними документами. Наразі це ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2019 «Оцінка відповідності. Вимоги до органів з сертифікації

продукції, процесів та послуг» (EN ISO/IEC 17065:2012, IDT; ISO/IEC 17065:2012, IDT).

Сертифікат якості видається безпосередньо організацією-виробником продукції/товару. Вимоги до його оформлення і змісту можуть бути викладені в нормативному документі на продукцію/товар (це стосується деяких харчових продуктів, продукції металургії, тощо), але досить часто вони взагалі відсутні. Навіть назва документу «сертифікат якості» не є усталеною. Він може називатись, наприклад «свідоцтво про якість», «посвідчення про якість», тощо.

За Повітряним кодексом України сертифікат це документ (сертифікат, схвалення, схвальний лист тощо), який видається за результатами сертифікації і засвідчує відповідність суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності вимогам авіаційних правил України, а сертифікація (схвалення) - процедура підтвердження відповідності суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності встановленим вимогам законодавства, у тому числі авіаційним правилам України, та видача відповідного сертифіката.

Питання 10. Інші елементи легалізації бізнесу в Україні.

До інших елементів легалізації відноситься, наприклад, легалізація транспортних перевезень, яка має свої особливості щодо технічного стану транспортного засобу та умов його перевезення. Так, за Законом України «Про автомобільний транспорт» Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, здійснює: видачу свідоцтва про відповідність транспортного засобу вимогам Угоди про міжнародні перевезення швидкопсувних харчових продуктів та про спеціальні транспортні засоби, які призначені для цих перевезень; видачу свідоцтва про встановлення класу автобуса за параметрами

комфортності та розміщення на своєму офіційному веб-сайті відповідної інформації; видачу свідоцтва про атестацію автостанцій, ведення переліку атестованих автостанцій та розміщення зазначеного переліку на своєму офіційному веб-сайті; ведення реєстру сертифікатів затвердження типу і виданих виробниками сертифікатів відповідності колісних транспортних засобів та обладнання. Зазначені дії є легалізаційними щодо перевезення автомобільним транспортом.

Суб'єкти господарювання повинні дотримуватися екологічних вимог, які також є складовою легалізації бізнесу, так, за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» діє Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля створюється з використанням програмного забезпечення, яке забезпечує його сумісність і електронну інформаційну взаємодію у режимі реального часу з іншими електронними інформаційними системами та мережами, що становлять інформаційний ресурс держави, у тому числі містобудівним кадастром та його складовою частиною – Єдиною державною електронною системою у сфері будівництва.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Надати поняття та загальну характеристику ліцензування як елементу легалізації бізнесу;
2. Охарактеризувати суб'єктів ліцензування бізнесу;
3. Визначити порядок ліцензування бізнесу в Україні;
4. Надати визначення поняття та визначити основні ознаки та цілі дозвільних процедур щодо бізнесу в Україні;
5. Визначити основних суб'єктів уповноважених на видачу дозволів в Україні;
6. Охарактеризувати порядок проходження дозвільніх процедур;

7. Навести поняття та загальну характеристику сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу;

8. Охарактеризувати суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні;

9. Визначити порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні;

10. Окреслити інші елементи легалізації бізнесу в Україні крім перерахованих у попередніх питаннях.

Лекція № 5

Тема: Податковий облік суб'єктів бізнесу. Оптимізація оподаткування бізнесу.

Мета вивчення

Вивчення основ ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу, особливостей застос ування загальної та спрощеної систем оподаткування бізнесу та їх складових є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить удосконалити знання студентів щодо легалізації бізнесу, та стане підґрунтям для подальшого більш грунтовного вивчення як господарського права так і фінансового права, а також підготовки здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання в процесі їх легалізації.

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері оподаткуваня бізнесу.

2. **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері оподаткування бізнесу в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо оподаткування бізнесу та оптимізації оподаткування бізнесу при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 003. № 18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Податковий кодекс України № 1667-VIII від 06.10.2016 року. URL: http://zakon3.rada.gov
5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. ВВР. 2004. № 9. Ст. 79.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 4618-VI від 16.07.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua
7. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua
8. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL: https://zakon.rada.gov.ua

Спеціальна література:

1. Атаманюк І. Особливості організації податкового планування на підприємстві. Економічний аналіз. 2010. № 6. С. 32–35.
2. Войнаренко М.П. Податковий облік і аудит. М.П. Войнаренко, Г.В. Пухальська. К.: ЦУЛ, 2015. 298 с.
3. Господарське право: Підручник. О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.
4. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. Бізнес Інформ. 2012. № 5. С. 95-97.
5. Джулій Л.В. Спрощена система оподаткування: вітчизняний та міжнародний досвід. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. Т 2. № 6 С. 30-32.
6. Добровольська В.В. Правове забезпечення державного регулювання економіки: монографія. О.: Фенікс, 2010. С. 14-90.
7. Знаменський Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. К.: Наукова думка, 1996. С. 4-18.
8. Іванов Ю. Б., Найденко О. Є. І-20 Податковий облік і звітність: Конспект лекцій.Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 168с.
9. Квасовський О. В. Моделювання вибору оптимального оподаткування для малих підприємств. Фінанси України. 2003. № 10. С. 102-106.
10. Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 10. С. 33-34.
11. Мамутов В. К. Экономика и право. К, Юрінком Інтер, 2003. С. 15-90.

12. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Хрінком Інтер., 2008. С. 22-90.
13. Панасик В.М. Податковий облік. В.М. Панасик, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець: навч. посіб. Тернопіль: Карт-Бланш, 2015. 263 с.
14. Податковий менеджмент: навч. Посібник. О. О. Клокар, С. В. Бойко, І. Г. Кеменяш, Н. М. Рущишин. Львів: СПОЛОМ, 2017. 320с.
15. Філиппова С.В. Вибір системи оподаткування та організація податкового обліку суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами на засадах альтернативності [моногр.] С.В. Філиппова, М.О. Ананська, Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. 120 с.
16. Oryschyn T.M. (2020) Suchasni pidkhody do optymizatsii opodatkuvannia pidpryiemstv [Tax evasion: theory and practice]. Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia, vol. 31(70), no. 3, pp. 83–86

План

1. Загальна характеристика податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.
2. Порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.
3. Загальна характеристика Податкової системи України.
4. Види податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.
5. Загальна система оподаткування бізнесу в Україні.
6. Спрощена система оподаткування бізнесу в Україні.

7. Порядок постановки та податковий облік та стратегія обрання системи оподаткування;
8. Оптимізація оподаткування бізнесу в Україні.

Основний зміст

Питання 1. Загальна характеристика податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.

Податковий облік – це підсистема бухгалтерського обліку, яка за встановленими державою правилами формує інформацію про нарахування та сплату податків і зборів відповідним державним органам, основним завданням якого є контроль за правильністю, своєчасністю і повнотою нарахування та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів). Податковий кодекс України розглядає податковий облік як систему обов'язкових форм і методів відображення платниками податків результатів господарської діяльності або інших об'єктів, які пов'язані з визначенням податкових зобов'язань з відповідних податків та зборів (обов'язкових платежів).

Сутністю податкового обліку є господарсько-фінансові відносини, що виникають при нарахуванні та сплаті податків і зборів (обов'язкових платежів), тобто між державними податковими органами і юридичними та фізичними особами, щодо податків і обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів[10].

Метою ведення податкового обліку є надання повної і достовірної інформації державі (в особі податкових органів), що забезпечує визначення сум податків і зборів (обов'язкових платежів), складання звітності для контролю сум нарахованих податків. Кінцевою метою

[10] Філиппова С.В. Вибір системи оподаткування та організація податкового обліку суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами на засадах альтернативності [моногр.] С.В. Філиппова, М.О. Ананська, Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. 120 с.

податкового обліку є акумулювання грошових коштів для поповнення бюджету. Основними завданнями податкового обліку є:

–контроль за сплатою податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів;

–достовірне і своєчасне визначення сум податків та зборів (обов'язкових платежів), належних до сплати в бюджет усіх рівнів;

–контроль за своєчасним складанням і наданням податкової звітності;

–контроль за дотриманням податкового законодавства і нормативно-правових документів, що регулюють правила ведення податкового обліку та складання податкової звітності.

Податковий облік ведеться з метою формування повної та достовірної інформації про господарські операції, що були проведені платником протягом звітного періоду з метою оподаткування, а також забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів для контролю за вірністю нарахування, повнотою та своєчасністю перерахування податків.

Питання 2. Порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.

Податки розраховуються на підставі податкової звітності, яка є складовою частиною бухгалтерської звітності. За ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, грунтуються на даних бухгалтерського обліку. Правила ведення податкового обліку розрахунків з бюджетом з ПДВ і податку на прибуток регламентовані відповідними наказами ДПАУ, в яких детально описано як

заповнювати податкові накладні, книги обліку придбання і продажу товарів (робіт, послуг). В цих наказах описується: коли повинні складатися податкові накладні, як потрібно здійснювати записи у вище зазначені книги.

Як у фінансовому, так і в податковому обліку застосовуються найголовніші елементи бухгалтерського обліку – документація, подвійний запис. Сальдо за рахунками податкового обліку є складовою частиною валюти балансу, який, хоч і відображає за більшістю статей залишки за синтетичними рахунками фінансового обліку, однак включає також статті, сформовані у системі записів податкового обліку. У ряді випадків це навіть зумовило відхід від принципу балансу-нетто у зв'язку із включенням у валюту балансу сальдо за субрахунками 643 «Податкові зобов'язання», 644 «Податковий кредит» чи синтетичними рахунками 17 «Відстрочені податкові активи», 54 «Відстрочені податкові зобов'язання».

Питання 3. Загальна характеристика Податкової системи України.

Система податків та зборів України – це сукупність передбачених податковим законодавством України загальнодержавних та місцевих податків і зборів, принципів, форм і методів їх встановлення, зміни, скасування, обчислення та сплати. Система податків та зборів в Україні встановлюється виключно законами України.

За своєю економічною суттю категорії «податок» і «збір» суттєво відрізняються. Податок – це обов'язковий, індивідуальний, безвідплатний платіж, який сплачують добюджету фізичні та юридичні особи у порядку, встановленому податковим законодавством України. Збір – обов'язковий платіж, який сплачують юридичні та фізичні особи

за вчинення державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами дій, які мають юридичне значення, за надання певних прав, видачу дозволів і ліцензій, а також для забезпечення функціонування системи державного соціального страхування і державного соціального забезпечення.

Не є податком або збором платежі, що не встановлені податковим законодавством України, а також платежі у вигляді штрафів та інших майнових стягнень за порушення податкового законодавства. Обов'язок щодо сплати податку (збору) – це обов'язок платника податку (збору) сплатити належну суму податку (збору) у порядку та у термін, встановлені податковим законодавством України. Податок (збір) сплачується тільки грошовими коштами, причому допускається проведення взаємозаліку сум податку (збору), що підлягають сплаті за наявності заборгованості бюджету перед таким платником.

Соціально-економічна сутність податків виявляється в їх функціях. Як вважає більшість економістів, податки виконують такі основні функції: фіскальну; розподільчу; регулюючу.

В Україні існує дворівнева система оподаткування суб'єктів господарювання – підприємств, організацій та фізичних осіб: перший рівень – загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі), другий – місцеві податки і збори (обов'язкові платежі).

Питання 4. Види податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.

Облік платників податків здійснюється державними податковими інспекціями та іншими державними органами відповідно до законодавства. Банки та інші фінансовокредитні установи відкривають рахунки платникам податків тільки за умови пред'явлення ними документа, що підтверджує взяття їх на облік, і в

одноденний термін повідомляють про це державну податкову інспекцію. Залежно від органу влади, який встановлює податки, тобто за рівнем запровадження, податки поділяють на загальнодержавні та місцеві. Загальнодержавні податки – це обов'язкові платежі, що встановлюються найвищими органами влади і є обов'язковими для справляння на всій території країни незалежно від того, до якого бюджету вони зараховуються. Місцеві податки – це обов'язкові платежі, які встановлюються місцевими органами влади, а їх справляння є обов'язковим лише на певній території. Ставки податків та зборів не можуть змінюватися протягом бюджетного року. Однак на практиці в умовах активного реформування податкової системи цього правила не завжди дотримуються.

До загальнодержавних податків і зборів належать: податок на прибуток (18 %); податок на дохід фізичних осіб (18 %); податок на додану вартість (20%, 7%, 0%) ; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито. До місцевих податків і зборів належать: податок на майно; єдиний податок; туристичний збір; збір за місце для паркування.

За формою взаємовідносин між платником і державою податки поділяють на прямі і непрямі. Прямі податки – це податки, що встановлюються безпосередньо щодо платника, який сплачує їх до бюджету держави. Обсяги таких податків залежать від податкової бази. Непрямі податки – це податки, які справляються до бюджету за допомогою цінового механізму, причому конкретні платники податків не завжди є їхніми носіями. Непрямі податки встановлюють у цінах товарів, робіт та послуг, а їх обсяг для окремого платника (носія податку) визначається обсягом споживання і не залежить від його доходів.

За економічними ознаками об'єкту: – податки на споживання – обов'язкові платежі, які стягуються в процесі споживання товарів, робіт і послуг (податок на додану вартість, акцизний податок); – прибуткові податки – обов'язкові платежі, які стягуються з доходу фізичних і доходу (прибутку) юридичних осіб при їх отриманні (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств); – податки на майно – обов'язкові платежі, які стягуються у зв'язку з володінням майном (плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки); – податки на ресурси або ренту – платежі за користування державними природними ресурсами, які, зокрема, виконують функцію перерозподілу природно-ресурсної ренти (екологічний податок, рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України, рентна плата за спеціальне використання води, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів).

За формою сплати: – грошові – податки, які сплачуються у грошовій формі (податки в Україні сплачуються в грошовій формі у національній валюті); – натуральні – податки, які сплачуються у натуральній формі (натуральні податки справлялися у Середньовіччі та в Радянському Союзі). За способом перекладення: – прямі – податки, що стягуються в результаті придбання і акумулювання матеріальних благ, які залежать від доходу або майна, і платниками яких безпосередньо є власники цих доходів або майна (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, екологічний податок). – непрямі – податки, які визначаються розміром споживання і не залежать від доходу або майна платника, виступають у вигляді надбавки до ціни товару або послуги, і платником яких є кінцевий

споживач даного товару або послуги (податок на додану вартість, акцизний податок).

За суб'єктом оподаткування: – юридичні особи – податки, платниками яких є тільки юридичні особи (податок на прибуток підприємств); – фізичні особи – податки, платниками яких є тільки фізичні особи (податок на доходи фізичних осіб); – змішані – податки, платниками яких можуть бути як юридичні, так і фізичні особи (плата за землю). За рівнем бюджетної системи: – загальнодержавні податки та збори – обов'язкові платежі, які встановлюються урядом і обов'язкові до сплати за єдиними ставками на всій території країни (податок на додану вартість, податок на прибуток підприємства, податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок, екологічний податок); – місцеві податки та збори – обов'язкові платежі, які встановлюють місцеві органи влади і діють вони тільки на території даного регіону (єдиний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки).

За видом ставки: – прогресивні – податки, у яких середня податкова ставка підвищується зі збільшенням рівня доходу (до 2015 р. податок на доходи фізичних осіб); – регресивні – податки, у яких середня ставка податку знижується при збільшенні рівня доходу; – пропорційні – податки, які ґрунтуються на адвалорних ставках, що встановлюються в однаковому відсотковому відношенні до об'єкта податку без урахування диференціації його величини (податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств) – тверді – податки, ставки яких встановлені в абсолютних сумах на одиницю обкладання (акцизний податок) або в сумах, кратних неоподатковуваному мінімуму доходів громадян.

За способом справляння: – по декларації – податки, які сплачуються після отримання доходу особою, яка отримала цей дохід (податок на прибуток підприємств); – за джерелом – податки, які

утримуються податковим агентом і сплачуються платником податку до отримання доходу (податок на доходи фізичних осіб); – по кадастру – податки, які утримуються з об'єктів, диференційованих на групи за певною ознакою, і не залежать від прибутковості об'єкта (плата за землю, збір за першу реєстрацію транспортного засобу).

За періодичністю сплати: – регулярні – податки, сплата яких має регулярний характер у встановлені законом терміни (податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств). – разові – податки, сплата яких не має регулярного характеру, а здійснюється при настанні певної події або вчиненні певної дії (податок на доходи фізичних осіб у частині оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав).

За повнотою прав використання податків: – закріплені – податки, які закріплені за певним бюджетом (військовий збір, податок на додану вартість, акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), ввізне мито, вивізне мито, рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України, рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України, рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України зараховуються виключно до Державного бюджету України; акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів зараховуються до бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад; податок на майно, єдиний податок, збір за

місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування); – регулюючі – податки, які можуть надходити до бюджетів різних рівнів бюджетної системи (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, екологічний податок, рентна плата за спеціальне використання води, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів)[11].

Питання 5. Загальна система оподаткування бізнесу в Україні.

На загальній системі дозволені всі види діяльності, що передбачені КВЕДом. Також не обмежується кількість найманих працівників та обсяг доходу. ФОП на загальній системі застосовують РРО /ПРРО в загальному порядку.

Загальна система оподаткування складається з сукупності податків і зборів (обов`язкових платежів) до бюджетів та до Пенсійного фонду України, що справляються у порядку встановленому законами України. Оподаткування доходів фізичних осіб – підприємців на загальній системі оподаткування будується на нормах ст. 177 ПК. Згідно з п. 177.2 ПК об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та не грошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи – підприємця.

Безпосередній механізм розрахунку оподаткування заснований на формі Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, та

[11] Див.: Податковий менеджмент: навч. посібник / О. О. Клокар, С. В. Бойко, І. Г. Кеменяш, Н. М. Рущишин. Львів: СПОЛОМ, 2017.320 с. URL:https://dspace.nuft.edu.ua/js

фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність (затверджена наказом ДПА України від 24.12.2010 р. № 1025). Принцип ведення Книги передбачає заповнення щоденних результатів, з підбиттям місячного, квартального та річного підсумків[12].

Підприємець на загальній системі оподаткування є платником податку на прибуток за ставками, визначеними у п. 167.1 ст. 167 Податкового кодексу України. Це становить 18% від бази оподаткування – прибутку.

Ставки ЄСВ для підприємців на загальній системі оподаткування такі ж, як і для тих, хто на спрощеній системі. Утім базою для нарахування ЄСВ буде чистий, оподатковуваний податком дохід. При цьому мінімальний розмір відрахувань встановлений на тому ж рівні, що і для єдинників.

До переваг загальної системи оподаткування, обліку та звітності фізичних осіб – підприємців належать:

1. Відсутність обмежень у видах діяльності.

2. Відсутність обмежень обсягу доходу та кількості найманих працівників.

3. Внаслідок впливу обсягу видатків на базу оподаткування більш широка можливість планування та оптимізації оподаткування.

4. Розмір сплачуваних податків прямо залежить від обсягу доходів за звітний період.

5. Оподатковується чистий прибуток, за вирахуванням підтверджених витрат від підприємницької діяльності фізичної особи (до витрат належать лише ті, які безпосередньо пов'язані з господарською діяльністю підприємця. Не відносять до витрат вартість рухомого або нерухомого майна, що підлягає державній реєстрації,

[12] Новіков С. Податковий Кодекс: мале підприємництво. Х.: Фактор, 2011. 192 с.

якщо воно придбане до державної реєстрації фізичної особи-підприємця, навіть якщо воно використовується у господарській діяльності)[13].

Питання 6. Спрощена система оподаткування бізнесу в Україні.

Спрощена система оподаткування передбачає ряд умов та обмежень для перебування на даній системі. Спрощена система оподаткування значно відрізняється від загальної хоча б тим, що організації, котрі використовують її, платять податки від загальних доходів, а витрати при цьому не враховуються. Завдяки такій особливості підприємства можуть вести податковий і бухоблік спрощено. У зв'язку з цим, витрати на ведення бухгалтерії значно зменшуються.

Відповідно до пункту 3 статті 55 Господарського кодексу України суб'єктами малого підприємництва є фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. У США під категорію «підприємства малого бізнесу» потрапляють фірми з кількістю співробітників менше 500 осіб або середньорічним доходом за останні 3 роки не більше 7 млн. дол. США. Ці показники можуть відрізнятися для ряду галузей і деяких федеральних програм підтримки підприємців.

[13] Чеченіна Г.М. Загальна система оподаткування, обліку та звітності: переваги та недоліки. URL: https://ir.nmu.org.ua/

За ст. 291 ПК Украни спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 цього Кодексу, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Юридична особа чи фізична особа-підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим цією главою, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою.

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку.

Перша група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

Друга група – фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

- обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Дія цього підпункту не поширюється на фізичних осіб - підприємців, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (група 70.31), послуги з надання доступу до мережі Інтернет, а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. Такі фізичні особи-підприємці належать виключно до третьої групи платників єдиного податку, якщо відповідають вимогам, встановленим для такої групи;

Третя група:

1. Фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена, та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

2. Електронні резиденти (е-резиденти), які зареєструвалися як фізичні особи-підприємці, здійснюють господарську діяльність з надання послуг, виробництва та/або продажу товарів виключно на користь нерезидентів України, за умови що протягом календарного року вони відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб-громадян або резидентів України;

- не отримують доходи з джерелом походження з України, крім пасивних доходів;

- обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

Четверта група – сільськогосподарські товаровиробники:

а) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків;

б) фізичні особи-підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України «Про фермерське господарство», за умови виконання сукупності таких вимог:

- здійснюють виключно вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку такої власновирощеної або відгодованої продукції та її продаж;

- провадять господарську діяльність (крім постачання) за місцем податкової адреси;

- не використовують працю найманих осіб;

- членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї у визначенні частини другої статті 3 Сімейного кодексу України;

- площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства становить не менше 0,5 гектара, але не більше 20 гектарів сукупно.

Зміст статті 291 ПК Украни вказує на те, що ставки єдиного податку для платників першої групи встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі у цій главі – прожитковий мінімум), другої групи – у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі у цій

главі – мінімальна заробітна плата), третьої групи – у відсотках до доходу (відсоткові ставки).

Питання 7. Порядок податкового обліку та стратегія обрання системи оподаткування.

Після державної реєстрації суб'єкт господарювання обирає систему оподаткування та стає на облік у відповідних місцевих територіальних органах податкової служби. За ст. 19 ПК Украни Органи державної податкової служби виконують такі функції: реєструють та ведуть облік платників податків, облік об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводять диференціацію платників податків; формують та ведуть Державний реєстр фізичних осіб – платників податків, Єдиний банк даних про платників податків – юридичних осіб та інші реєстри, ведення яких покладено законодавством на органи державної податкової служби; забезпечують ведення обліку податків та зборів, контроль за справлянням яких покладено на органи державної податкової служби, та складання звітності щодо стану розрахунків платників з бюджетом.

За статтею 15 ПК Украни платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з цим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з цим Кодексом.

За статтею 19 ПК Украни електронний документообіг між платником податків та контролюючим органом здійснюється відповідно до цього Кодексу, законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги» без

укладення відповідного договору. Керівник платника податків визначає, змінює перелік уповноважених осіб платника податків, які наділяються правом підписання, подання, отримання ними документів та інформації через електронний кабінет від імені платника податків, та визначає їхні повноваження.

За змістом статті 197 ПК Украни містить перелік операцій, які звільнені від оподаткування.

Чисельні відомчі акти містять положення щодо порядку та умов подання податкової звітності, так, діє наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016р. № 21 «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість».

Зміст статті 197 ПК Украни вказує, що для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування суб'єкт господарювання подає до контролюючого органу за місцем податкової адреси заяву.

Заява подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено цим Кодексом, в один з таких способів:

1) особисто платником податків або уповноваженою на це особою;

2) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

3) засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги»;

4) державному реєстратору під час державної реєстрації створення юридичної особи або державної реєстрації фізичної особи - підприємця. Відповідна заява або відомості передаються до контролюючих органів у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Зареєстровані в установленому порядку фізичні особи-підприємці, які до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація, подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для першої або другої групи, вважаються платниками єдиного податку з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому відбулася державна реєстрація.

Зареєстровані в установленому законом порядку суб'єкти господарювання (новостворені), які протягом 10 днів з дня державної реєстрації подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для третьої групи, яка не передбачає сплату податку на додану вартість, вважаються платниками єдиного податку з дня їх державної реєстрації.

Питання 8. Оптимізація оподаткування бізнесу в Україні.

Податкова оптимізація – це комплексна міра, спрямована на зміну базових напрямків і принципів бухобліку вашої компанії, які визначають всю податкову політику організації. Оптимізація оподаткування ставить перед собою мету оптимальне зменшення фінансових витрат і бюджетних відрахувань, шляхом обрання найкомфортнішої системи оподаткування власного бізнесу. За результатами комплексу таких заходів з'являється можливість збільшити прибуток компанії.

Оптимізація включає можливі стратегії:

1. Вибір стандартної податкової системи: підприємство обирає між загальною системою обліку та скорочує систему обліку залежно від своєї діяльності та обороту. Спрощена система пропонує нижчі податкові ставки, але обмежує обсяги діяльності та доступні податкові пільги.

2. Використання податкових пільг. Підприємства можуть використовувати ці пільги, щоб зменшити свої податкові зобов'язання.

3. Застосування міжнародних податкових угод: Україна має низку двосторонніх та багатосторонніх податкових угод з іншими країнами, які регулюють міжнародні податкові операції. Підприємства можуть використовувати ці угоди для розгляду подвійного розгляду та розгляду своїх податкових зобов'язань.

4. Облік використання податкових пільг та стимулів: підприємство має обов'язково враховувати податкові пільги та заохочення, широкі їм відповідно до винятку. Це дозволяє повністю використати передбачені податкові пільги та зменшити податкові зобов'язання.

Чисельні фахівці по-різному надають змістовно–аналітичну характеристику податкової оптимізації та визначають практичну цінність податкового планування як «важливої ланки управління фінансами суб'єктів господарювання і законний спосіб оптимізації оподаткування визнає за кожним платником податків право застосовувати всі законні можливості для максимального скорочення своїх податкових зобов'язань»[14].

Взагалі «ефективність сучасних методів оптимізації оподаткування є не достатньо високою в порівнянні з методами агресивної оптимізації. Їх незаперечною перевагою є законність і поєднання особливостей різних податкових режимів, зокрема, спрощеної системи оподаткування і загального режиму оподаткування»[15].

[14] Атаманюк І. Особливості організації податкового планування на підприємстві. Економічний аналіз. 2010. № 6. С. 32–35

[15] Oryschyn T.M. (2020) Suchasni pidkhody do optymizatsii opodatkuvannia pidpryiemstv [Tax evasion: theory and practice]. Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia, vol. 31(70), no. 3, pp. 83–86.

У сучасних умовах при збереженні основ і структури законодавства податкова система стає все більш гнучкою. Держава вибірково і тимчасово знижує податкові ставки або навіть скасовує податки для підприємств. Так, негативні та вкрай загрозливі тенденції розвитку окремих галузей в народному господарстві України зумовили нагальну потребу в інноваціях у сфері вітчизняної податкової політики, які б забезпечили можливості для подолання підприємствами пріоритетних галузей української економіки кризового фінансово-економічного становища[16].

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначити поняття, ознаки податкового обліку суб'єктів бізнесу.
2. Охарактеризувати порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу.
3. Визначити основні ознаки податкової системи України.
4. Надати характеристику основновним видам податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.
5. Охарактеризувати загальну систему оподаткування бізнесу в Україні.
6. Визначити основні ознаки та групи спрощеної системи оподаткування бізнесу в Україні.
7. Визначити та охарактеризувати порядок постановки на податковий облік та стратегії обрання системи оподаткування;
8. Охарактеризувати сутність та зміст оптимізації оподаткування бізнесу в Україні.

[16] Топалова І.А. Оптимізація оподаткування прибутку підприємств. URL: http://journals.maup.com.ua/j

Лекція № 6

Тема:
Припинення (ліквідація та банкрутство) бізнесу.

Мета вивчення

Вивчення комплексних процесів, що пов'язані з закриттям підприємств і організацій, зокрема ліквідацією та банкрутством. Основними цілями дослідження є розуміння причин і наслідків припинення діяльності, аналіз процедур та правових аспектів, а також визначення оптимальних стратегій управління фінансовими труднощами та попередження кризових ситуацій.

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань щодо припинення суб'єктів господарювання як у добровільному так і примусовому порядку.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій щодо припинення бізнесу в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо припинення суб'єктів бізнесу в Україні при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. №

6. Ст. 56.
3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. //ВВР. 10.05.2019. 2019 р., -№ 19, стор. 5.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
5. Про практику Верховного Суду України у справах про банкрутство. Інформаційний Лист вищого господарського суду України від 16.05 2003 р. Бізнес: законодавство та практика. 2003. № 12.

Спеціальна література:

1. Банкрутство підприємства і його наслідки. URL: https://cutt.ly/yN8zcjG
2. Возняковська К. А. Право неспроможності банків: проблеми теорії та практики : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2018. 360 с.
3. Возняковська К. А. Щодо поняття неспроможності банківських установ. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. № 3. С.123-131.
4. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. С. 603-623.
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text.

7. Про затвердження вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України від 05.03.2012 № 368/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12#Text.
8. Бевз С.І. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. К.: ПП «Фірма «Гранмна», 2012. 292 с.
9. Бондик В.А., Подцерковний О.П. Окремі проблеми банкрутства містоутворюючих та особливо небезпечних підприємств. Вісник господарського судочинства. 2010.№ 1. С.121-126.
10. Вечірко І.О. Про деякі питання практики порушення провадження у справі про банкрутство громадянина підприємця. Вісник господарського судочинства. 2010. № 2. С.138-144
11. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. Х.: Право, 2012. 696 с.
12. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. 3-тє вид., змін. Х.: Право, 2016. 332 с.
13. Джунь В. В. Теоретико-прикладні проблеми реформування законодавства України про банкрутство: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько процесуальне право» / В. В. Джунь. К., 2009.
14. Дорошенко Л. М. Поняття припинення суб'єкта господарювання. Університетські наукові записки. 2008. № 1 (25). С. 138- 143.
15. Зубатенко О.М. Припинення суб'єктів господарювання: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» . Донецьк, 2008. 25 с.

16. Максимов В. Спрощення держреєстрації припинення суб'єктів господарювання: нові засоби боротьби з підприємствами-примарами. URL: http://rights.unian.net/ukr/detail/4758
17. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. Станом на 20 травня 2020 року / За заг. ред. Галунька В. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 744 с.
18. Новохацька М.Ю. Юридичні аспекти припинення суб'єктів господарювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Київ, 2016. № 2. С. 64-67.
19. Починок К.Б. Припинення суб`єктів господарювання: поняття, способи та класифікація. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2018. Вип. 1-2. С. 37-43.
20. Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства: навч.посіб. / В.П.Козирєва, І. М. Сопілко, А.П.Гаврилішин. К.: Вид-во Нац. авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2014. 497 с.
21. Радзивілюк В. В. Теоретичні проблеми запобігання банкрутству (неспроможності) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2014. 31 с.
22. Радзивілюк В. Щодо особливостей провадження у справі про банкрутство окремих категорій боржників. Право України. 2018. № 7. С. 130-142.
23. Роженко О. В. Ринок злиття і поглинання в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Вісник ДонНУЕТ. 2017 № 1(66). С. 105-111;
24. Старцев О. В. Підприємницьке право : навчальний посібник / О. В. Старцев. – К. : Істина, 2006. – 208 с
25. Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері

припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 31-36.

26. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності:навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

27. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 636 с.

План

1. Поняття, ознаки та види припинення суб'єктів господарювання.
2. Порядок припинення підприємницької діяльності фізичної особи підприємця.
3. Порядок припинення підприємницької діяльності юридичної особи.
4. Поняття та ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом.
5. Загальна характеристика провадження у справах про банкрутство.

Основний зміст

1. Поняття, ознаки та види припинення суб'єктів господарювання

Розвиток ринкових відносин вимагає належного правового регулювання, особливо щодо процесу припинення діяльності різних суб'єктів господарювання. Фактично, сам процес припинення супроводжується численними проблемами, які можуть затримати його і створити значні виклики для підприємств, що припиняють свою діяльність. Вирішення цих завдань стає необхідним умовою для

успішного завершення процедури припинення та підтримання стабільності на ринку.

Українське законодавство не містить прямого визначення поняття припинення суб'єкта господарювання, а в юридичній літературі існують різні підходи до його тлумачення.

Зокрема, В. С. Щербина трактує це поняття, як специфічну правову роботу, яка включає юридичні підстави (умови), акти та процесуально-правові дії щодо припинення суб'єкта господарювання як суб'єкта права. О. В. Старцев зазначає, що припинення суб'єкта господарювання – це юридичні умови, за яких суб'єкти господарювання втрачають право провадити господарську діяльність та, відповідно, втрачають підприємницьку правосуб'єктність з моменту внесення відповідного запису до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності.

Деякі інші вчені вважають, що припинення діяльності суб'єкта господарювання призводить до припинення його існування і, внаслідок цього, виключає можливість здійснення будь-якої діяльності, зокрема господарської. З цієї точки зору, припинення юридичної особи слід розглядати як наслідок припинення діяльності суб'єкта господарювання, оскільки перше автоматично призводить до другого.

Припинення господарської діяльності відбувається у випадках, коли суб'єкти господарювання втрачають право здійснювати господарську діяльність та господарську правосуб'єктність. Це стає можливим з моменту внесення відповідного запису до Єдиного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Момент припинення юридичної особи визначається датою внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру.

Господарський кодекс визначає, що підприємницька діяльність припиняється у разі: власної ініціативи підприємця; у разі закінчення строку дії ліцензії; у разі припинення існування підприємця; на

підставі рішення суду у випадках, передбачених законодавством України .

Існує два основні види припинення господарської діяльності в залежності від ініціатора: добровільне та примусове.

Добровільне припинення господарської діяльності відбувається за ініціативою самого суб'єкта господарювання, його власників або уповноважених органів, які воліють припинити діяльність та внести відповідний запис.

Підставами добровільного припинення господарської діяльності можна вважати наступні:

1) рішення власника (власників чи уповноважених органів) або інших осіб - засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників про припинення господарської діяльності;
2) досягнення мети, для якої було створено господарську діяльність;
3) закінчення строку, на який створювали суб'єкт господарювання;
4) визнання суб'єкта господарювання банкрутом за його заявою;
5) інші випадки, передбачені установчими документами.

Примусове припинення господарської діяльності відбувається за ініціативою інших осіб, таких як органи держави, що здійснюють контроль за провадженням господарювання, кредитори суб'єкта господарської діяльності та інші.

Підставами примусового припинення господарської діяльності можна вважати наступні:

1) припинення юридичної особи на підставі рішення суду, не пов'язане з банкрутством юридичної особи:
2) визнання державної реєстрації юридичної особи недійсною через порушення, які неможливо усунути під час створення

юридичної особи (такий вимоги може бути пред'явлено до суду органом, що здійснює державну реєстрацію, учасником юридичної особи, а щодо акціонерних товариств – також Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку);

3) провадження діяльності, що суперечить установчим документам, або такої, що заборонена законом;
4) невідповідність мінімального розміру статутного капіталу юридичної особи вимогам закону;
5) неподання протягом року органам державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону;
6) наявність запису в Єдиному державному реєстрі про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням;
7) припинення юридичної особи також може бути результатом рішення відповідних органів державної влади, згідно з підставами, визначеними ст. 106 Цивільного кодексу України (Злиття, приєднання, поділ та перетворення юридичної особи здійснюються за рішенням його учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, передбачених законом, – за рішенням суду або відповідних органів державної влади.);
8) юридична особа може бути припинена в порядку, встановленому Кодексом України про процедури банкрутства, в тих випадках, які передбачені законом.

Також, в науковій доктрині можна зустріти і інші класифікації підстав підприємницької припинення діяльності, зокрема.

Класифікувати припинення можна за таким критерієм, як орган-ініціатор, який приймає відповідне рішення:

- припинення власником або органом, уповноваженим створювати такі суб'єкти;
- припинення учасниками (засновниками);
- припинення судовими органами й іншими владними органами.

В залежності від мети мети або цільової спрямованості припинення:

- внутрішньоцільові припинення (на користь суб'єкта господарювання);
- зовнішньоцільові припинення (на користь третіх осіб).

Фізична особа-підприємець припиняє свою підприємницьку діяльність у разі:

1) фізична особа - підприємець приймає рішення про припинення своєї підприємницької діяльності.
2) припинення підприємницької діяльності фізичної особи, яка була зареєстрована як підприємець, настає у разі її смерті.
3) на підставі судового рішення може припинитись підприємницька діяльність фізичної особи - підприємця у випадку:
4) визнання фізичної особи - підприємця банкрутом.
5) провадження підприємницької діяльності, що заборонена законом;
6) неподання протягом року органам державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону.

Фізична особа може бути визнана померлою або безвісно відсутньою судовим рішенням, що також призводить до припинення її підприємницької діяльності.

Судове рішення про визнання фізичної особи-підприємця недієздатною або про обмеження її цивільної дієздатності також призводить до припинення її підприємницької діяльності.

Державна реєстрація припинення підприємницької діяльності дійснюється державними реєстраторами суб'єктів державної реєстрації.

Стаття 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» визначає перелік суб'єктів державної реєстрації, які уповноважені на проведення відповідних реєстраційних дій.

До них відносяться:

- виконавчі органи сільських, селищних та міських рад;
- районні державні адміністрації;
- нотаріуси.

Згідно абзацу третього частини другої статті 4 зазначеного Закону, державна реєстрація фізичних осіб – підприємців на підставі документів, поданих у паперовій та електронній формі проводиться незалежно від їх місця знаходження.

Тобто, проведення будь-яких реєстраційних дій стосовно фізичних осіб – підприємців може здійснюватись будь-якими реєстраторами по всій території України.

Екстериторіальність в межах України щодо проведення реєстраційних дій стосовно фізичних осіб-підприємців діє з 02 листопада 2019 року. До цього періоду будь-які реєстраційні дії можливо було здійснювати лише в межах однієї області.

2. Порядок припинення підприємницької діяльності фізичної особи підприємця

Згідно діючого законодавства України термін "ліквідація" відносно фізичних осіб-підприємців не застосовується. В побутовому

спілкуванні його можуть використовувати за аналогією з ліквідацією юридичної особи, де "ліквідація" представляє один із шляхів припинення діяльності.

Законодавство передбачає термін "припинення" для фізичних осіб - підприємців, що означає правовий процес, який призводить до того, що фізична особа втрачає законну можливість здійснювати підприємницьку діяльність.

Отже, за своїм змістом поняття "ліквідація ФОП" та "припинення ФОП" є ідентичними, вони різняться лише в законодавчому застосуванні.

Припинення фізичної особи-підприємця (ФОП) може мати різні причини. В умовному поділі їх можна класифікувати на дві категорії: добровільні (коли ФОП припиняє діяльність за власним рішенням) та примусові (коли припинення відбувається на ініціативу інших осіб або за законом).

Добровільна ліквідація фізичної особи підприємця – це процедура припинення підприємницької діяльності за ініціативою самого підприємця. Підприємець приймає рішення про закриття своєї діяльності з різних причин, таких як недосягнення мети бізнесу, перехід на іншу сферу діяльності, виходження на пенсію тощо.

Отже, підставами добровільного припинення є:

- унаслідок відсутності ефективності або перспектив розвитку комерційної діяльності;
- у зв'язку з необхідністю довготривалого або постійного перебування за межами країни;
- через потребу в розширенні та розвитку бізнесу, що передбачає перехід до іншої організаційно-правової форми (наприклад, ТОВ або ПП), тощо.

Підстави примусового припинення:

- за рішенням суду визнання фізичної особи банкрутом;
- смерть фізичної особи;
- за рішенням суду визнання фізичної особи безвісно відсутньою або померлою;
- за рішенням суду обмеження цивільної дієздатності фізичної особи або визнання її недієздатною.

Для державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця подається один з таких документів:

1) заява про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням – у разі державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням;

2) ксерокопія свідоцтва про смерть фізичної особи, судове рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою – у разі державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця у зв'язку з її смертю, визнанням її безвісно відсутньою або оголошенням померлою.

Державний реєстратор під час проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця у зв'язку з її смертю або оголошенням її померлою, а також під час державної реєстрації змін, пов'язаних із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи у зв'язку із смертю або оголошенням померлим відповідного засновника (учасника), обов'язково використовує відомості Державного реєстру актів цивільного стану громадян шляхом безпосереднього доступу до нього.

Процедуру добровільного припинення підприємницької діяльності можна поділити на декілька етапів:

Перший етап - це подання заяви.

Для припинення ФОП необхідно подати заяву про принення ФОП відповідно до встановленої законодавством форми до державного реєстратора. Заяву можна подати особисто або через представника (за довіреністю). Запис про припинення ФОП вноситься до державного реєстру протягом 24 годин з моменту подання заяви.

На цьому етапі важливо правильно заповнити всі поля Заяви про припинення ФОП, оскільки допущені помилки або неправильне заповнення можуть призвести до відмови у здійсненні реєстраційних дій, якщо такі невідповідності не будуть усунуті.

Внесення відповідного запису до ЄДР є підставою для публікації повідомлення у спеціалізованому друкованому засобі масової інформації, яким є «Бюлетень державної реєстрації». Дата внесення до ЄДР запису про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем є датою державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем.

Основні правила оформлення заяв, що подаються:

1) заява заповнюється друкованими літерами;

2) якщо певна сторінка заяви не заповнюється через відсутність відомостей, що містяться на ній, така сторінка не підписується заявником і не подається. Кожна заповнена сторінка заяви підписується заявником;

3) друк заяви може здійснюватися з обох сторін аркуша;

4) при обранні певних полів у заяві проставляється знак «V» або інший подібний знак, що свідчитиме про обрання певного поля;

5) заповнення у заяві більше відомостей, ніж необхідно, не заборонено та не є підставою для зупинення розгляду документів.

Другий етап – закриття рахунків.

Для припинення ФОП потрібно звернутися до банку з заявою про закриття рахунків у зв'язку з припиненням. Конкретні строки, в які ФОП має закрити банківський рахунок, законом не визначені. Однак рекомендовано зробити це одразу ж після того, як в Єдиному державному реєстрі з'явиться запис про припинення ФОП.

Третій етап – зняття з обліку у податковій.

Після державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізична особа продовжує бути облікованою в контролюючих органах як фізична особа – платник податків.

Така особа повинна забезпечити остаточні розрахунки з бюджетом за результатами здійснення господарської діяльності, що включає подання відповідної податкової декларації в установлені терміни до відповідного контролюючого органу за останній базовий податковий (звітний) період, в якому проведено державну реєстрацію припинення ФОП. Крім того, такі особи подають "ліквідаційну звітність", що стосується сум нарахованого ЄСВ.

Варто дотримуватись уважно термінів подання звітності ФОП, щодо якого проведено реєстрацію припинення, щоб уникнути можливих штрафів чи санкцій за прострочення.

Після подання ліквідаційної звітності, отримання акту звірки з ПФУ та проведення перевірки, ФОП може бути знято з обліку у податковій. У разі відсутності заборгованостей по сплаті платежів до бюджету та штрафних санкцій, підприємцю встановлюється обліковий стан «припинено». Після підписання обхідного листа у різних відділах ДПС, відповідні записи із зазначенням дати та причини зняття з обліку як платника ЄСВ вносяться до реєстру страхувальників.

3. Порядок припинення підприємницької діяльності юридичної особи

Зазвичай діяльність суб'єкта господарювання не має обмеженого терміну і, як правило, є безстроковою. Однак, законодавством, зокрема статтями 104–111 Цивільного кодексу України і статтею 59 Господарського кодексу України, передбачені випадки можливого припинення суб'єкта господарювання та його наслідки. Відповідно до цих статей, юридична особа може припинитися внаслідок передачі всього свого майна, прав і обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення) або через ліквідацію. Важливо зазначити, що сам термін "припинення" в цих статтях і в законодавстві загалом не визначений.

З юридичної літератури випливає, що припинення – це наслідок передбачених законом юридичних підстав, за якими суб'єкт господарювання втрачає право займатися господарською діяльністю та припиняє своє правове існування з моменту внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру. Іншими словами, припинення суб'єкта господарювання означає його закінчення як самостійного суб'єкта господарського права.

Згідно до ст. 104 ЦКУ, юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. У разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників. Юридична особа, яка не вправі розподіляти прибуток між учасниками, не може бути реорганізована, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не вправі розподіляти прибуток між учасниками, рішення про реорганізацію товариства, наділеного таким правом, приймається одностайно загальними зборами учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Юридична особа, яка не вправі розподіляти майно між учасниками, зокрема у разі ліквідації, не може бути реорганізована, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не вправі розподіляти майно між учасниками, рішення про реорганізацію товариства, наділеного таким правом, приймається одностайно загальними зборами учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення. Порядок припинення юридичної особи в процесі відновлення її платоспроможності або банкрутства встановлюється законом.

Існує п'ять видів реорганізації юридичних осіб:

- приєднання;
- злиття (об'єднання);
- виділення;
- поділ;
- перетворення.

Приєднання – це приєднання однієї або декількох юридичних осіб до іншої юридичної особи. При цьому ці особи припиняють своє існування, а їх права та обов'язки переходять до юридичної особи, до якої вони приєдналися.

Злиття – об'єднання двох або більше юридичних осіб в одну нову юридичну особу, при цьому ці юридичні особи припиняються своє існування і передаються свої права та обов'язки новоствореній юридичній особі. Злиття має місце тоді, коли дві або більше юридичні особи об'єднуються в одну нову і при цьому припиняють своє існування.

Виділення– відокремлення однієї або більше юридичних осіб від однієї існуючої юридичної особи (створення дочірніх підприємств,

відокремлення структурних підрозділів); новостворена юридична особа має ті ж самі юридичні права і обов‘язки, що й головне підприємство. Після прийняття рішення про виділ учасники юридичної особи або орган, що прийняв рішення про виділ, складають та затверджують розподільчий баланс.

Суд, що прийняв рішення про виділ, у своєму рішенні визначає учасника юридичної особи або вищий орган юридичної особи (власника), який зобов'язаний скласти та затвердити розподільчий баланс.

Юридична особа, що утворилася внаслідок виділу, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, з якої був здійснений виділ, які згідно з розподільчим балансом не перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу. Юридична особа, з якої був здійснений виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які згідно з розподільчим балансом перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу. Якщо юридичних осіб, що утворилися внаслідок виділу, дві або більше, субсидіарну відповідальність вони несуть спільно з юридичною особою, з якої був здійснений виділ, солідарно.

Якщо після виділу неможливо точно встановити обов'язки особи за окремим зобов'язанням, що існувало у юридичної особи до виділу, юридична особа, з якої здійснено виділ, та юридичні особи, що були створені внаслідок виділу, несуть солідарну відповідальність перед кредитором за таким зобов'язанням.

Поділ – виникнення двох або більше нових юридичних осіб шляхом поділу існуючої юридичної особи, яка припиняє своє Існування; при цьому новостворені юридичні особи є правонаступниками у частині, обумовленої їх статутними фондами. Поділ означає, що на базі однієї юридичної особи виникає дві або більше юридичних осіб, а ця

перша припиняється. При виділенні немає припинення юридичної особи, з її складу лише виділяється нове соціальне утворення, яке наділяється правами юридичної особи.

При злитті і поділі юридичних осіб майно (права і обов'язки) переходить до нововиниклих юридичних осіб. При приєднанні юридичної особи до іншої юридичної особи її майно (права і обов'язки) переходить до останньої. Майно переходить в день підписання передаточного балансу, якщо інше не передбачене законом або постановою про реорганізацію.

Перетворення – зміна юридичною особою юридично-правової форми без припинення існування. При реорганізації завжди має місце правонаступництво.

Основною відмінністю реорганізації від ліквідації є той факт, що в результаті реорганізації права та обов'язки юридичної особи переходять повністю або частково іншій/іншим новоствореним суб'єктам. І важливо лише визначити, в якому обсязі, які саме зобов'язання і права переходять новоствореному суб'єкту. В разі ліквідації майнові права та обов'язки суб'єкта підприємництва, що припиняє свою діяльність, не переходять до новоствореного суб'єкта господарювання, оскільки такий не утворюється. Разом з тим його майнові права та обов'язки можуть переходити до власника (власників) майна, що використовувалося у підприємницькій діяльності, або до засновника (засновників) суб'єкта підприємництва.

Ліквідація передбачає припинення існування, припинення господарської діяльності юридичною особою. Підстави ліквідації регламентуються законом і можуть випливати із фактичних об'єктивних складових або із суб'єктивного наміру учасників юридичної особи припинити господарську діяльність.

Ліквідація суб'єкта господарювання – банкрута є підставою припинення зобов'язань за його участі.

Для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації на підставі рішення про припинення юридичної особи, прийнятого учасниками юридичної особи або відповідного органу юридичної особи, а у випадках, передбачених законом, – рішення відповідних державних органів, або судового рішення про припинення юридичної особи, не пов'язаного з її банкрутством, після закінчення процедури припинення, але не раніше закінчення строку заявлення вимог кредиторами, подаються такі документи:

1) заява про державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті її ліквідації;

2) довідка архівної установи про прийняття документів, що відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню.

Для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її реорганізації після закінчення процедури припинення, але не раніше закінчення строку заявлення вимог кредиторами, подаються такі документи:

1) заява про державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті її реорганізації;

2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) розподільчого балансу – у разі припинення юридичної особи в результаті поділу;

3) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) передавального акта – у разі припинення юридичної особи в результаті перетворення, злиття або приєднання;

4) довідка архівної установи про прийняття документів, що відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню, – у разі

припинення юридичної особи в результаті поділу, злиття або приєднання;

5) документи для державної реєстрації створення юридичної особи, визначені частиною першою цієї статті, – у разі припинення юридичної особи в результаті перетворення;

6) документи для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, визначені частиною четвертою цієї статті, – у разі припинення юридичної особи в результаті приєднання;

7) структура власності за формою та змістом, визначеними відповідно до законодавства;

8) витяг, виписка чи інший документ з торговельного, банківського, судового реєстру тощо, що підтверджує реєстрацію юридичної особи - нерезидента в країні її місцезнаходження, – у разі, якщо засновником юридичної особи є юридична особа - нерезидент;

9) нотаріально засвідчена копія документа, що посвідчує особу, яка є кінцевим бенефіціарним власником юридичної особи, – для фізичної особи - нерезидента та, якщо такий документ оформлений без застосування засобів Єдиного державного демографічного реєстру, - для фізичної особи-резидента.

4. Поняття та ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом

Порядок і умови визнання суб'єктів підприємництва банкрутами з метою задоволення претензій кредиторів врегульовані положеннями Глави 23 ГК «Визнання суб'єкта підприємництва банкрутом», а також Кодексом України з процедур банкрутства. Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника – юридичної особи

або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

Відповідно до положень Кодексу України з процедур банкрутства, банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури.

Під неплатоспроможністю розуміться – неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених КУ з процедур банкруцтва.

Згідно з ч. 2 ст. 209 ГК банкрутством вважається нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури. З порівняльного аналізу назви ст. 209 ГК — «Неспроможність суб'єкта підприємництва» і змісту цієї статті можна зробити висновок, що законодавець вживає терміни «нездатність» і «неспроможність» як тотожні.

Юридичний аспект банкрутства полягає, насамперед, у тому, що у суб'єкта є кредитори, тобто особи, що мають підтверджені документами майнові вимоги до нього як до боржника. Це майнові правовідносини банкрутства, здійснення яких у встановленому законом порядку може призвести до ліквідації суб'єкта підприємництва.

Кодекс регламентує заходи щодо запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури, передбачаючи обов'язок засновників (учасників) боржника – юридичної особи, власника майна, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого

самоврядування в межах своїх повноважень вживати своєчасних заходів для запобігання банкрутству підприємства-боржника.

Законодавством передбачено два види позасудових процедур, які можуть провадитися з метою запобігання банкрутству: фінансова допомога і відновлення платоспроможності боржника (досудова санація). У разі виникнення ознак банкрутства керівник боржника зобов'язаний надіслати засновникам (учасникам, акціонерам) боржника, власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника відомості щодо наявності ознак банкрутства.

Засновники (учасники, акціонери) боржника, власники майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, кредитори боржника, інші особи в межах заходів щодо запобігання банкрутству боржника можуть надати боржнику фінансову допомогу в розмірі, достатньому для погашення грошових зобов'язань боржника перед кредиторами, у тому числі зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування і відновлення платоспроможності боржника (санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство).

У разі отримання боржником фінансової допомоги він бере на себе відповідні зобов'язання перед особами, які надали таку допомогу, в порядку, встановленому законом.

Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство – це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів

відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство.

Санація державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, державних підприємств та інших джерел фінансування. Обсяг коштів для проведення санації державних підприємств за рахунок коштів державного бюджету щороку встановлюється законом про Державний бюджет України.

Умови та порядок проведення санації державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство за рахунок інших джерел фінансування погоджуються із суб'єктом управління об'єктами державної власності у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Санація – система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової і виробничої структури боржника.

Причини банкрутства варто поділяти на зовнішні (економічні або політичні причини, банкрутство боржників тощо) та внутрішні (падіння попиту на послуги / продукцію компанії, зростання заборгованості, дефіцит оборотних коштів, і т.п.). Одна з основних внутрішніх причин в банкрутстві підприємства є і допущення помилок в управлінні. Кодекс України з процедур банкрутства, який почав діяти восени 2019 року, передбачає, що тепер за певних обставин керівник, власник чи акціонер підприємства може відповідати своїми коштами за неплатоспроможність бізнесу.

Ознаками банкрутства можна вважати:

1) основною передумовою для визнання статусу банкрута є неплатоспроможність боржника.
2) банкрутство може визнатися тільки для суб'єкта підприємницької діяльності, який не здатен виконати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами, включаючи сплату податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом трьох місяців після терміну їх сплати.
3) призначення статусу банкрута суб'єкта господарювання може бути здійснене тільки судом.
4) банкрутство означає повну ліквідацію суб'єкта господарювання.

5. Загальна характеристика провадження у справах про банкрутство

Справи про банкрутство розглядаються господарськими судами за місцезнаходженням боржника – юридичної особи, фізичної особи або фізичної особи-підприємця. Правом на звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство наділені як боржник, так і кредитор.

Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство подається кредитором або боржником у письмовій формі та повинна містити:

- найменування господарського суду, до якого подається заява;
- найменування боржника, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи;
- ім’я або найменування кредитора, його місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої

релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

- виклад обставин, що є підставою для звернення до суду;
- перелік документів, що додаються до заяви.

До заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються:

- докази сплати судового збору, крім випадків, коли згідно із законом судовий збір не підлягає сплаті;
- довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;
- докази авансування винагороди арбітражному керуючому трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень;
- докази надсилання боржнику копії заяви і доданих до неї документів.

До заяви кредитора – контролюючого органу, уповноваженого відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, іншого органу, який відповідно до закону здійснює контроль за справлянням інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, додаються докази вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості у встановленому законодавством порядку.

Зверніть увагу! Наразі будь-які законодавчі зміни підстав відкриття провадження у справах про банкрутство відсутні.

Заява кредитора, повинна містити відомості про розмір вимог кредитора до боржника із зазначенням окремо розміру неустойки (штрафу, пені), яка підлягає сплаті.

Крім того, заява кредитора може ґрунтуватися на об'єднаній заборгованості боржника за сукупністю його різних зобов'язань перед цим кредитором.

Також кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника і звернутися до суду з однією спільною заявою. Таку заяву підписують усі кредитори, які об'єднали свої вимоги до боржника.

До заяви боржника про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються:

- докази сплати судового збору, крім випадків, коли згідно із законом судовий збір не підлягає сплаті;
- довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;
- докази загрози неплатоспроможності;
- докази авансування винагороди арбітражному керуючому трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень;
- установчі документи боржника - юридичної особи;
- бухгалтерський баланс боржника на останню звітну дату;
- перелік кредиторів боржника, вимоги яких визнаються боржником, із зазначенням загальної суми грошових вимог усіх кредиторів;
- перелік майна боржника із зазначенням його балансової вартості та місцезнаходження, а також загальна балансова вартість майна;
- перелік майна, що перебуває у заставі або є обтяженим у інший спосіб, його місцезнаходження, вартість, а також

інформація про кредиторів, на користь яких вчинено обтяження майна боржника;

- довідка органів приватизації (органів, уповноважених управляти об'єктами державної власності) про наявність або відсутність на балансі підприємства, щодо якого подано заяву про відкриття провадження у справі, державного майна, що в процесі приватизації (корпоратизації) не увійшло до його статутного капіталу;
- перелік осіб, які мають невиконані зобов'язання перед боржником, із зазначенням вартості таких зобов'язань, строку виконання та підстав виникнення;
- відомості про всі рахунки у депозитарних установах боржника, відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, їх реквізити;
- відомості про всі рахунки, на яких ведеться облік прав на цінні папери, що належать боржнику, їх реквізити;
- протокол загальних зборів (конференції) працівників боржника, відповідне рішення первинної профспілкової організації боржника (за наявності кількох первинних організацій – їхнє спільне рішення) про обрання представника працівників боржника для участі у справі, якщо такі збори (конференція) відбулися до подання заяви боржника до господарського суду;
- копія спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, а в разі закінчення строку дії такого дозволу - довідка про наявність у боржника матеріальних носіїв секретної інформації (технічної документації, виробів, дослідних зразків тощо);
- рішення вищого органу управління боржника, а щодо державних підприємств – власника майна (органу, уповноваженого

управляти майном) боржника про звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі;

- довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;
- інші документи, що підтверджують неплатоспроможність боржника.

Варто зауважити, що боржник подає заяву до господарського суду за наявності майна, достатнього для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі.

З судової практики, зокрема, вбачається, що навіть якщо активи боржника знаходяться на непідконтрольній Україні території, провадження з банкрутства такого боржника не зупиняється, а акцентується увага на інших процесуальних діях в рамках справи.

Пунктом 8 Положення про інвентаризацію активів та зобов`язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України 2 вересня 2014 року № 879 зазначено, що підприємства, які знаходяться на тимчасово окупованій території та/або на території проведення антитерористичної операції (або їх структурні підрозділи (відокремлене майно) перебувають на зазначених територіях), проводять інвентаризацію у випадках, обов`язкових для її проведення, тоді, коли стане можливим забезпечити безпечний та безперешкодний доступ уповноважених осіб до активів, первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов`язання та власний капітал цих підприємств.

Так, вищенаведене положення надає можливість та врегульовує порядок проведення інвентаризаційних дій в рамках справи про банкрутство в майбутньому за умови безпечного доступу до майна, що вже застосовується арбітражними керуючими у справах про банкрутство.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання:

1. Які способи припинення діяльності суб'єктів господарювання Ви знаєте?
2. В чому полягає різниця між реорганізацією та ліквідацією суб'єктів господарювання?
3. Який порядок добровільної ліквідації суб'єктів господарювання?
4. Що є підставою та умовами порушення справи про банкрутство?
5. Які стадії провадження існують у справі про банкрутство?
6. У якому порядку задовольняються вимоги кредиторів під час банкрутства?
7. Наведіть поняття та визначить основні ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом.
8. Перерахуйте документи, які потрібно представити для державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця в разі припинення діяльності за її ініціативи.

Критерії оцінювання під час поточного контролю

відповідності до визначених критеріїв поточний контроль здійснюється за визначеною силабусом (робочою навчальною програмою) системою.

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Заняття № 1

Форма заняття: практичне заняття

Тема

Поняття, ознаки та види підприємницької діяльності. Співвідношення «бізнесу» та «підприємницької діяльності»

Мета вивчення

Вивчення загальних ознак підприємницької діяльності, розуміння її сутності та змісту, здатність самостійно формулювати визначення підприємницької діяльності та порівнювати з поняттям «бізнесу». Оволодіння знаннями щодо різновидів організаційно-правових форм ведення бізнесу, їх спільних та відмінних ознак, структури та загальних засад формування.

Результати навчання

Після практичного заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері заснування бізнесу щодо загальних ознак та форм підприємницької діяльності, її співвідношенням з поняттям «бізнес».
- **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо новітні тенденції співвідношення бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
- **застосовувати** отримані знання й уміння щодо бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань
- сучасні тенденції розвитку інституту підприємницької діяльності в Україні та формувати пропозиції щодо врахування

міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

5. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua

6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України від 10.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. Ст. 616.

7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. Ст. 79.

8. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. // Відомості Верховної Ради України. – № 49. Ст. 527.

9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.

10. Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. Ст. 291.
11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. Ст.384.
12. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. Ст. 69.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.
2. Будурова Г.М., Гофман О.Р. Договірне використання державного майна: зміни в порядку оренди та концесії. Право та державне управління. 2019. № 4. С. 86-90
3. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
4. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
5. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.
6. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
7. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів

господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.

8. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.
9. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.
10. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.
11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савельєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с
12. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.
13. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.
14. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
15. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл:

560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

16. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.
17. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

Питання заняття

1. Поняття підприємництва.
2. Види підприємницької діяльності.
3. Ознаки підприємницької діяльності.
4. Відмінності від інших видів діяльності.
5. Співвідношення підприємництва з поняттям бізнесу, господарської діяльності, комерції та торгівлі.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначити ознаки і поняття підприємництва.
2. Співвіднести поняття підприємництва, бізнесу, господарської діяльності, комерції.
3. Надати характеристику основним ознакам підприємництва.
4. Порівняти ініціативність та самостійність як ознаки підприємницької діяльності.
5. Визначити сутність систематичності як ознаки підприємницької діяльності.
6. Охарактеризувати основні види підприємницької діяльності та підходи до їх класифікації.

7. Визначити поняття, ознаки некомерційної господарської діяльності.

8. Надати загальну характеристику мети, ролі та значенню підприємницької діяльності.

Заняття № 2

Форма заняття: практичне заняття

Тема: Організаційно правові форми ведення бізнесу в Україні

Мета вивчення

Вивчення загальних питань організації бізнесу в Україні, нерозривно пов'язано з опануванням знань щодо різновидів організаційно-правових форм підприємництва. Отримання знань на вивчення яких присвячена зазначена тема є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить легко і на досить якісному рівні опанувати різні організаційно-правові форми ведення бізнесу, зясувати їх особливості і індивідуальні ознаки. Це неодмінно спростить опанування наступних тем даної навчальної дисципліни та вивчення

Результати навчання

Після практичного заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції та особливості статусу та заснування окремих організаційно-правових форм ведення бізнесу в Україні, сформулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.
- **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо особливостей ознак і заснування суб'єктів бізнесу різних організаційно-правових форм.

- **застосовувати** отримані знання щодо різних організаційно-правових форм суб'єктів бізнесу та характерних їм ознак при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
5. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua
6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України від 10.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. Ст. 616.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. Ст. 79.
8. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. // Відомості Верховної Ради України. – № 49. Ст. 527.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15

травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.

10. Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. Ст. 291.
11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. Ст.384.
12. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. Ст. 69.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.
2. Будурова Г.М., Гофман О.Р. Договірне використання державного майна: зміни в порядку оренди та концесії. Право та державне управління. 2019. № 4. С. 86-90
3. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
4. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
5. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.

6. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
7. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.
8. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.
9. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.
10. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.
11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савєльєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с
12. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.

13. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.
14. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
15. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf
16. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.
17. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

Питання заняття

1. Фізична особа підприємець як суб'єкт ведення бізнесу.
2. Господарське товариство, його ознаки та види;
3. Підприємство, поняття ознаки та види.
4. Кооператив як суб'єкт бізнесу.
5. Господарські об'єднання та їх види.
6. Холдингові компанії в Україні.
7. Інші суб'єкти комерційних (бізнес) відносин.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Визначити поняття та ознаки фізичної особи підприємця.

2. Надати характеристику господарському товариству як організаційно-правовій формі ведення бізнесу.

3. Визначити поняття, ознаки, види підприємств в Україні.

4. Охарактеризувати кооператив як суб'єкта бізнесу в Україні.

5. Визначити поняття, ознаки та види кооперативів як різновиду суб'єктів ведення бізнесу в Україні.

6. Надати характеристику господарським обєднанням як суб'єктам ведення бізнесу.

7. Охарактеризувати холдингову компанію як суб'єкта бізнесу в Україні.

8. .Надати коротку характеристику іншим суб'єкта ведення бізнесу в Україні.

9. Відмежувати суб'єктів бізнесу від суб'єктів некомерційної господарської діяльності.

10. Порівняти господарське обєднання та господарське товариство як суб'єктів ведення бізнесу в Україні.

Заняття № 3

Форма заняття: практичне заняття

Тема: Державна реєстрація бізнесу в Україні.

Мета вивчення

Поглиблене теоретичне та прикладне вивчення та розуміння поняття, видів, підстав, порядку та способів реєстрації бізнесу в Україні, та відповідних основних правових засад, а також підготовка

здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання на етапі їх реєстрації

Результати навчання

Після практичного заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері реєстрації бізнесу.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері реєстрації бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо реєстрації бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.

2. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.

3. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.

4. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.

5. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.

6. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.

7. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.

8. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.

9. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.

10. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савельєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с.

11. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.

12. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.

13. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.

14. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

15. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.

16. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

Питання заняття

1. Поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.
2. Загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.
3. Порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.
4. Порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.
5. Особливості реєстрації державних та казенних підприємств.
6. Особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.

7. Державна реєстрація зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та види.

8. Державна реєстрація змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та видиВивчення способів, форм та засобів правового захисту інтересів суб'єктів господарювання у зазначеній темі є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить вивести на новий якісний рівень систему господарського законодавства в Україні, полегшити створення та діяльність суб'єктів господарювання, підвищити рівень господарських відносин та державного регулювання господарської діяльності.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Надайте поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.
2. Охарактеризуйте загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.
3. Визначте порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.
4. Проілюструйте порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.
5. Охарактеризуйте особливості реєстрації державних та казенних підприємств.
6. Визначте особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.
7. Окресліть державну реєстрацію зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та її види.
8. Охарактеризуйте державну реєстрацію змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та види.

Заняття № 4

Форма заняття: практичне заняття

Тема: Ліцензування, дозвільні процедури, сертифікація, квотування та інші елементи легалізації бізнесу.

Мета вивчення

Поглиблене теоретичне та прикладне вивчення та розуміння поняття, підстав, порядку здійснення ліцензування, сертифікації, стандартизації, квотування, проходження дозвільних процедур та інших елементів легалізації бізнесу в Україні, та відповідних основних правових засад, а також підготовка здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання в процесі їх легалізації.

Результати навчання

Після практичного заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері легалізації бізнесу.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері легалізації бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо легалізації бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 18-22. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.

4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 48. ст. 483

5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. ВВР. 2004. № 9. Ст. 79.

6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.

7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. Відомості Верховної Ради. 2015. № 23. ст. 158.

8. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 р. Офіційний вісник України. 2015. № 12. Ст. 306.

9. Про стандартизацію: Закон України від 05 червня 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 31. Ст. 1058.

10. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії : Закон України від 11.01.2000 № 1370-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua

11. Про зовнішньоекономічну діяльність Закон України від 16.04.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua

12. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V. ВВР. 2007. № 29. Ст. 389.

13. Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 561. Урядовий кур'єр від 17.09.2016. № 175.

Спеціальна література:

1. БаженоваА. А. Предмет ліцензування господарської діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2014. Вип. 8. С. 139-142.

2. Господарське право: Підручник. О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.

3. Добровольська В.В. Правове забезпечення державного регулювання економіки: монографія. О.: Фенікс, 2010. С. 14-90.

4. Добровольська В. В. Правові засади стандартизації та сертифікації в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2008. Вип. 38. С. 278-282.

5. Засоби та механізми господарсько-правового регулювання: колективна монографія. За наук. ред. Д.В. Задихайла. Х.: Юрайт, 2013. С. 10-110.

6. Знаменський Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. К.: Наукова думка, 1996. С. 4-18.

7. Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 10. С. 33-34.

8. ЛісніченкоТ. В. Ліцензування як спосіб державного регулювання господарської діяльності: аналіз стану законодавства. Вісник

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. 20. С. 128-130.

9. Мамутов В. К. Экономика и право. К, Юрінком Інтер, 2003. С. 15-90.

10. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Хрінком Інтер., 2008. С. 22-90.

11. Основи стандартизації, сертифікації та ідентифікації товарів. В. І. Павлов, О. В. Мишко, І. В. Опьонова, Н. В. Павліха. Київ : Кондор, 2009. 230 с.

12. Салухіна Н. Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 336 с.

13. Саниахметова Н.А. Регулирование предпринимательской деятельности в Украине: организационно-правовые аспекты. Одесса, 1998. С. 20-90.

14. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : конспект лекцій / укладач О. Ф. Грищенко. Суми : Сумський державний університет, 2019. 54 с.

15. Хозяйственное право: Учебник. В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К. К.: Юринком Интер, 2002. С. 33-90.

16. Шестак Л. В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2005. – 18 с.

Питання заняття

1. Поняття та загальна характеристика ліцензування, як елементу легалізації бізнесу;

2. Суб'єкти ліцензування бізнесу в Україні.

3. Порядок ліцензування бізнесу в Україні.

4. Поняття та загальна характеристика дозвільних процедур, як елементу легалізації бізнесу;

5. Суб'єкти уповноважені на видачу дозволів для реалізації бізнесу в Україні.

6. Порядок проходження дозвільних процедур в Україні.

7. Поняття та загальна характеристика сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу;

8. Суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.

9. Порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.

10. Інші елементи легалізації бізнесу в Україні.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Надати поняття та загальну характеристику ліцензування як елементу легалізації бізнесу;
2. Охарактеризувати суб'єктів ліцензування бізнесу;
3. Визначити порядок ліцензування бізнесу в Україні;
4. Надати визначення поняття та визначити основні ознаки та цілі дозвільних процедур щодо бізнесу в Україні;
5. Визначити основних суб'єктів уповноважених на видачу дозволів в Україні;
6. Охарактеризувати порядок проходження дозвільніх процедур;

7. Навести поняття та загальну характеристику сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу;

8. Охарактеризувати суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні;

9. Визначити порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні;

10. Окреслити інші елементи легалізації бізнесу в Україні крім перерахованих у попередніх питаннях.

Заняття № 5

Форма заняття: практичне заняття

Тема: Податковий облік суб'єктів бізнесу. Оптимізація оподаткування бізнесу.

Мета вивчення

Вивчення основ ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу, особливостей застос ування загальної та спрощеної систем оподаткування бізнесу та їх складових є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить удосконалити знання студентів щодо легалізації бізнесу, та стане підґрунтям для подальшого більш грунтовного вивчення як господарського права так і фінансового права, а також підготовки здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання в процесі їх легалізації.

Після практичного заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері оподаткуваня бізнесу.

- **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері оподаткування бізнесу в Україні;

- **застосовувати** отримані знання й уміння щодо оподаткування бізнесу та оптимізації оподаткування бізнесу при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 003. № 18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Податковий кодекс України № 1667-VIII від 06.10.2016 року. URL: http://zakon3.rada.gov
5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. ВВР. 2004. № 9. Ст. 79.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 4618-VI від 16.07.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua
7. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua

8. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL: https://zakon.rada.gov.ua

Спеціальна література:

1. Атаманюк І. Особливості організації податкового планування на підприємстві. Економічний аналіз. 2010. № 6. С. 32–35.

2. Войнаренко М.П. Податковий облік і аудит. М.П. Войнаренко, Г.В. Пухальська. К.: ЦУЛ, 2015. 298 с.

3. Господарське право: Підручник. О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.

4. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. Бізнес Інформ. 2012. № 5. С. 95-97.

5. Джулій Л.В. Спрощена система оподаткування: вітчизняний та міжнародний досвід. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. Т 2. № 6 С. 30-32.

6. Добровольська В.В. Правове забезпечення державного регулювання економіки: монографія. О.: Фенікс, 2010. С. 14-90.

7. Знаменський Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. К.: Наукова думка, 1996. С. 4-18.

8. Іванов Ю. Б., Найденко О. Є. І-20 Податковий облік і звітність: Конспект лекцій.Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 168с.

9. Квасовський О. В. Моделювання вибору оптимального оподаткування для малих підприємств. Фінанси України. 2003. № 10. С. 102-106.

10. Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 10. С. 33-34.

11. Мамутов В. К. Экономика и право. К, Юрінком Інтер, 2003. С. 15-90.

12. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Хрінком Інтер., 2008. С. 22-90.

13. Панасик В.М. Податковий облік. В.М. Панасик, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець: навч. посіб. Тернопіль: Карт-Бланш, 2015. 263 с.

14. Податковий менеджмент: навч. Посібник. О. О. Клокар, С. В. Бойко, І. Г. Кеменяш, Н. М. Рущишин. Львів: СПОЛОМ, 2017. 320с.

15. Філиппова С.В. Вибір системи оподаткування та організація податкового обліку суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами на засадах альтернативності [моногр.] С.В. Філиппова, М.О. Ананська, Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. 120 с.

16. Oryschyn T.M. (2020) Suchasni pidkhody do optymizatsii opodatkuvannia pidpryiemstv [Tax evasion: theory and practice]. Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia, vol. 31(70), no. 3, pp. 83–86

Питання заняття

1. Загальна характеристика податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.

2. Порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.

3. Загальна характеристика Податкової системи України.

4. Види податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.

5. Загальна система оподаткування бізнесу в Україні.

6. Спрощена система оподаткування бізнесу в Україні.

7. Порядок постановки та податковий облік та стратегія обрання системи оподаткування;

8. Оптимізація оподаткування бізнесу в Україні.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Визначити поняття, ознаки податкового обліку суб'єктів бізнесу.
2. Охарактеризувати порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу.
3. Визначити основні ознаки податкової системи України.
4. Надати характеристику основновним видам податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.
5. Охарактеризувати загальну систему оподаткування бізнесу в Україні.
6. Визначити основні ознаки та групи спрощеної системи оподаткування бізнесу в Україні.
7. Визначити та охарактеризувати порядок постановки на податковий облік та стратегії обрання системи оподаткування;
8. Охарактеризувати сутність та зміст оптимізації оподаткування бізнесу в Україні.

Заняття № 6

Форма заняття: практичне заняття

Тема: Припинення (ліквідація та банкрутство) бізнесу.

Мета вивчення

Вивчення комплексних процесів, що пов'язані з закриттям підприємств і організацій, зокрема ліквідацією та банкрутством.

Основними цілями дослідження є розуміння причин і наслідків припинення діяльності, аналіз процедур та правових аспектів, а також визначення оптимальних стратегій управління фінансовими труднощами та попередження кризових ситуацій.

Після практичного заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань щодо припинення суб'єктів господарювання як у добровільному так і примусовому порядку.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій щодо припинення бізнесу в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо припинення суб'єктів бізнесу в Україні при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. //ВВР. 10.05.2019. 2019 р., -№ 19, стор. 5.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
5. Про практику Верховного Суду України у справах про банкрутство. Інформаційний Лист вищого господарського суду України від 16.05 2003 р. Бізнес: законодавство та практика. 2003. № 12.

Спеціальна література:

1. Банкрутство підприємства і його наслідки. URL: https://cutt.ly/yN8zcjG

2. Возняковська К. А. Право неспроможності банків: проблеми теорії та практики : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2018. 360 с.

3. Возняковська К. А. Щодо поняття неспроможності банківських установ. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. № 3. С.123-131.

4. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. С. 603-623.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text

6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text.

7. Про затвердження вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України від 05.03.2012 № 368/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12#Text.

8. Бевз С.І. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. К.: ПП «Фірма «Гранмна», 2012. 292 с.

9. Бондик В.А., Подцерковний О.П. Окремі проблеми банкрутства містоутворюючих та особливо небезпечних підприємств. Вісник господарського судочинства. 2010.№ 1. С.121-126.

10. Вечірко І.О. Про деякі питання практики порушення провадження у справі про банкрутство громадянина підприємця. Вісник господарського судочинства. 2010. № 2. С.138-144

11. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. Х.: Право, 2012. 696 с.

12. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. 3-тє вид., змін. Х.: Право, 2016. 332 с.

13. Джунь В. В. Теоретико-прикладні проблеми реформування законодавства України про банкрутство: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько процесуальне право» / В. В. Джунь. К., 2009.

14. Дорошенко Л. М. Поняття припинення суб'єкта господарювання. Університетські наукові записки. 2008. № 1 (25). С. 138- 143.

15. Зубатенко О.М. Припинення суб'єктів господарювання: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» . Донецьк, 2008. 25 с.

16. Максимов В. Спрощення держреєстрації припинення суб'єктів господарювання: нові засоби боротьби з підприємствами-примарами. URL: http://rights.unian.net/ukr/detail/4758

17. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. Станом на 20 травня 2020 року / За заг. ред. Галунька В. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 744 с.

18. Новохацька М.Ю. Юридичні аспекти припинення суб'єктів господарювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Київ, 2016. № 2. С. 64-67.

19. Починок К.Б. Припинення суб`єктів господарювання: поняття, способи та класифікація. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2018. Вип. 1-2. С. 37-43.

20. Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства: навч.посіб. / В.П.Козирєва, І. М. Сопілко, А.П.Гаврилішин. К.: Вид-во Нац. авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2014. 497 с.

21. Радзивілюк В. В. Теоретичні проблеми запобігання банкрутству (неспроможності) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2014. 31 с.

22. Радзивілюк В. Щодо особливостей провадження у справі про банкрутство окремих категорій боржників. Право України. 2018. № 7. С. 130-142.

23. Роженко О. В. Ринок злиття і поглинання в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Вісник ДонНУЕТ. 2017 № 1(66). С. 105-111;

24. Старцев О. В. Підприємницьке право : навчальний посібник / О. В. Старцев. – К. : Істина, 2006. – 208 с

25. Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 31-36.

26. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності:навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

27. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 636 с.

Питання заняття

1. Поняття, ознаки та види припинення суб'єктів господарювання.

2. Порядок припинення підприємницької діяльності фізичної особи підприємця.

3. Порядок припинення підприємницької діяльності юридичної особи.

4. Поняття та ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом.

5. Загальна характеристика провадження у справах про банкрутство.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Які способи припинення діяльності суб'єктів господарювання Ви знаєте.
2. В чому полягає різниця між реорганізацією та ліквідацією суб'єктів господарювання.
3. Який порядок добровільної ліквідації суб'єктів господарювання.
4. Що є підставою та умовами порушення справи про банкрутство.
5. Які стадії провадження існують у справі про банкрутство.
6. У якому порядку задовольняються вимоги кредиторів під час банкрутства.
7. Наведіть поняття та визначить основні ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом.
8. Перерахуйте документи, які потрібно представити для державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця в разі припинення діяльності за її ініціативи.

Критерії оцінювання під час поточного контролю: увідповідності до визначених критеріїв поточний контроль здійснюється за визначеною силабусом (робочою навчальною програмою) системою.

Методичні вказівки (рекомендації) для викладачів, які проводять практичні заняття

Проведення семінарських занять дозволяє вирішувати такі дидактичні цілі:

- оптимально поєднувати лекційні заняття із систематичною самостійною навчально-пізнавальною діяльністю студентів, їх теоретичну підготовку з практичною;

- розвивати уміння, навички розумової праці, творчого мислення, уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;

- формувати у студентів інтерес до науково-дослідної роботи і залучення їх до наукових досліджень, які здійснює кафедра;

- забезпечувати системне повторення, поглиблення і закріплення знань студентів за певною темою;

- формувати уміння і навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;

- здійснювати діагностику і контроль знань студентів з окремих розділів і тем програми, формувати уміння і навички виконання різних видів майбутньої професійної діяльності.

Практичні (семінарські) заняття проводяться в об'ємі, не меншому, ніж зазначений у цьому комплексі для таких занять.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання № 1

Тема

Поняття, ознаки та види підприємницької діяльності. Співвідношення «бізнесу» та «підприємницької діяльності»

Мета самостійної роботи

Вивчення загальних ознак підприємницької діяльності, розуміння її сутності та змісту, здатність самостійно формулювати визначення підприємницької діяльності та порівнювати з поняттям «бізнесу». Оволодіння знаннями щодо різновидів організаційно-правових форм ведення бізнесу, їх спільних та відмінних ознак, структури та загальних засад формування.

Результати навчання

Після самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері заснування бізнесу щодо загальних ознак та форм підприємницької діяльності, її співвідношенням з поняттям «бізнес».
- **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо новітні тенденції співвідношення бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
- **застосовувати** отримані знання й уміння щодо бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань
- сучасні тенденції розвитку інституту підприємницької діяльності в Україні та формувати пропозиції щодо врахування

міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

5. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua

6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України від 10.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. Ст. 616.

7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. Ст. 79.

8. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. // Відомості Верховної Ради України. – № 49. Ст. 527.

9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15

травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.
10. Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. Ст. 291.
11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. Ст.384.
12. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. Ст. 69.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.
2. Будурова Г.М., Гофман О.Р. Договірне використання державного майна: зміни в порядку оренди та концесії. Право та державне управління. 2019. № 4. С. 86-90
3. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
4. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
5. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.

6. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
7. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.
8. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.
9. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.
10. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.
11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савельєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с
12. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.

13. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.
14. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
15. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf
16. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.
17. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

Зміст завдання самостійної роботи

Питання заняття

1. Поняття підприємництва.
2. Види підприємницької діяльності.
3. Ознаки підприємницької діяльності.
4. Відмінності від інших видів діяльності.
5. Співвідношення підприємництва з поняттям бізнесу, господарської діяльності, комерції та торгівлі.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначити ознаки і поняття підприємництва.
2. Співвіднести поняття підприємництва, бізнесу, господарської діяльності, комерції.
3. Надати характеристику основним ознакам підприємництва.
4. Порівняти ініціативність та самостійність як ознаки підприємницької діяльності.
5. Визначити сутність систематичності як ознаки підприємницької діяльності.
6. Охарактеризувати основні види підприємницької діяльності та підходи до їх класифікації.
7. Визначити поняття, ознаки некомерційної господарської діяльності.
8. Надати загальну характеристику мети, ролі та значенню підприємницької діяльності.

Завдання № 2

Тема

Тема: Організаційно правові форми ведення бізнесу в Україні

Мета самостійної роботи

Вивчення загальних питань організації бізнесу в Україні, нерозривно пов'язано з опануванням знань щодо різновидів організаційно-правових форм підприємництва. Отримання знань на вивчення яких присвячена зазначена тема є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить легко і на досить якісному рівні опанувати різні організаційно-правові форми ведення бізнесу, зясувати їх

особливості і індивідуальні ознаки. Це неодмінно спростить опанування наступних тем даної навчальної дисципліни та вивчення

Результати навчання

Після самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції та особливості статусу та заснування окремих організаційно-правових форм ведення бізнесу в Україні, сформулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.
- **проводити збір та інтегрований аналіз** матеріалів з різних джерел щодо особливостей ознак і заснування суб'єктів бізнесу різних організаційно-правових форм.
- **застосовувати** отримані знання щодо різних організаційно-правових форм суб'єктів бізнесу та характерних їм ознак при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
5. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua

6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України від 10.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. Ст. 616.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. Ст. 79.
8. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. // Відомості Верховної Ради України. – № 49. Ст. 527.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.
10. Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. Ст. 291.
11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. Ст.384.
12. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. Ст. 69.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.

2. Будурова Г.М., Гофман О.Р. Договірне використання державного майна: зміни в порядку оренди та концесії. Право та державне управління. 2019. № 4. С. 86-90
3. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.
4. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
5. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.
6. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
7. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.
8. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.
9. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий

вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.

10. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.
11. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савельєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с
12. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.
13. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.
14. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
15. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

16. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.
17. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

Питання заняття

1. Фізична особа підприємець як суб'єкт ведення бізнесу.
2. Господарське товариство, його ознаки та види;
3. Підприємство, поняття ознаки та види.
4. Кооператив як суб'єкт бізнесу.
5. Господарські об'єднання та їх види.
6. Холдингові компанії в Україні.
7. Інші суб'єкти комерційних (бізнес) відносин.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Визначити поняття та ознаки фізичної особи підприємця.
2. Надати характеристику господарському товаристу як організаційно-правовій формі ведення бізнесу.
3. Визначити поняття, ознаки, види підприємств в Україні.
4. Охарактеризувати кооператив як суб'єкта бізнесу в Україні.
5. Визначити поняття, ознаки та види кооперативів як різновиду суб'єктів ведення бізнесу в Україні.
6. Надати характеристику господарським обєднанням як суб'єктам ведення бізнесу.
7. Охарактеризувати холдингову компанію як суб'єкта бізнесу в Україні.
8. Надати коротку характеристику іншим суб'єкта ведення бізнесу в Україні.

9. Відмежувати суб'єктів бізнесу від суб'єктів некомерційної господарської діяльності.
10. Порівняти господарське обєднання та господарське товариство як суб'єктів ведення бізнесу в Україні.

Завдання № 3

Тема

Тема: Державна реєстрація бізнесу в Україні.

Мета самостійної роботи

Поглиблене теоретичне та прикладне вивчення та розуміння поняття, видів, підстав, порядку та способів реєстрації бізнесу в Україні, та відповідних основних правових засад, а також підготовка здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання на етапі їх реєстрації

Результати навчання

Після самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері реєстрації бізнесу.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері реєстрації бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо реєстрації бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. Ст. 356.

4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – і № 31-32. Ст. 263.

Спеціальна література:

1. Бойченко Е. Г., Гофман О. Р. Окремі проблеми правового регулювання адміністративно-господарських санкцій: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. Т. 2. С. 68-72.

2. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. – 616 с.

3. Господарське право. Особлива частина: підручник. М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.

4. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.

5. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.

6. Гофман О. Р., Бойченко Е. Г. До питання щодо місця державної гарантії в системі засобів державної підтримки суб'єктів господарювання та перспективних сфер її застосування: Актуальні питання вітчизняної юриспруденції. 2019, Спецвипуск. Т. 2. С. 78-82.

7. Гофман О.Р., Будурова Г.М. Сучасні перспективи використання інституту державної гарантії в механізмі державно-приватного партнерства. Право і суспільство. 2019. № 5. С. 107-111.

8. Гофман О. Р. Впровадження окремих аспектів іноземного досвіду в сфері державного гарантування в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. № 6. Т. 3. С. 68-73.

9. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс] : Режим доступу. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf.

10. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право». Т. С. Кобзар, М. О. Савєльєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290с.

11. Подцерковний О. П. Про потреби повернення до наукового супроводження економічних реформ в Україні. Юридичний вісник. 2017. № 2. С. 48-53.

12. Правове забезпечення господарських організацій (довідник юристконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 258с.

13. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н. В., Осипова М. М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.

14. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ

ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова.– Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ).Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с. – Режим доступу. – https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf

15. Основи організації бізнесу: навч.посіб./ за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников. А. О. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 200с.

16. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

Питання заняття

1. Поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.
2. Загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.
3. Порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.
4. Порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.
5. Особливості реєстрації державних та казенних підприємств.
6. Особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.
7. Державна реєстрація зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та види.
8. Державна реєстрація змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та видиВивчення способів, форм та засобів правового захисту інтересів суб'єктів господарювання у зазначеній темі є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить вивести на новий якісний рівень систему господарського законодавства в Україні, полегшити створення та діяльність суб'єктів господарювання, підвищити рівень господарських відносин та державного регулювання господарської діяльності.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Надайте поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.

2. Охарактеризуйте загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.

3. Визначте порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.

4. Проілюструйте порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.

5. Охарактеризуйте особливості реєстрації державних та казенних підприємств.

6. Визначте особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.

7. Окресліть державну реєстрацію зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та її види.

8. Охарактеризуйте державну реєстрацію змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та види.

Завдання № 4

Тема

Тема: Ліцензування, дозвільні процедури, сертифікація, квотування та інші елементи легалізації бізнесу.

Мета самостійної роботи

Поглиблене теоретичне та прикладне вивчення та розуміння поняття, підстав, порядку здійснення ліцензування, сертифікації, стандартизації, квотування, проходження дозвільних процедур та

інших елементів легалізації бізнесу в Україні, та відповідних основних правових засад, а також підготовка здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання в процесі їх легалізації.

Результати навчання

Після самостійної роботи заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері легалізації бізнесу.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері легалізації бізнесу і підприємницької діяльності в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо легалізації бізнесу та підприємницької діяльності при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 48. ст. 483

5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. ВВР. 2004. № 9. Ст. 79.

6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.

7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. Відомості Верховної Ради. 2015. № 23. ст. 158.

8. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 р. Офіційний вісник України. 2015. № 12. Ст. 306.

9. Про стандартизацію: Закон України від 05 червня 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 31. Ст. 1058.

10. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії : Закон України від 11.01.2000 № 1370-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua

11. Про зовнішньоекономічну діяльність Закон України від 16.04.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua

12. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V. ВВР. 2007. № 29. Ст. 389.

13. Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 561. Урядовий кур'єр від 17.09.2016. № 175.

Спеціальна література:

1. БаженоваА. А. Предмет ліцензування господарської діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2014. Вип. 8. С. 139-142.

2. Господарське право: Підручник. О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.

3. Добровольська В.В. Правове забезпечення державного регулювання економіки: монографія. О.: Фенікс, 2010. С. 14-90.

4. Добровольська В. В. Правові засади стандартизації та сертифікації в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2008. Вип. 38. С. 278-282.

5. Засоби та механізми господарсько-правового регулювання: колективна монографія. За наук. ред. Д.В. Задихайла. Х.: Юрайт, 2013. С. 10-110.

6. Знаменський Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. К.: Наукова думка, 1996. С. 4-18.

7. Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 10. С. 33-34.

8. ЛісніченкоТ. В. Ліцензування як спосіб державного регулювання господарської діяльності: аналіз стану законодавства. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. 20. С. 128-130.

9. Мамутов В. К. Экономика и право. К, Юрінком Інтер, 2003. С. 15-90.

10. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А.

Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Хрінком Інтер., 2008. С. 22-90.

11. Основи стандартизації, сертифікації та ідентифікації товарів. В. І. Павлов, О. В. Мишко, І. В. Опьонова, Н. В. Павліха. Київ : Кондор, 2009. 230 с.

12. Салухіна Н. Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 336 с.

13. Саниахметова Н.А. Регулирование предпринимательской деятельности в Украине: организационно-правовые аспекты. Одесса, 1998. С. 20-90.

14. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : конспект лекцій / укладач О. Ф. Грищенко. Суми : Сумський державний університет, 2019. 54 с.

15. Хозяйственное право: Учебник. В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К. К.: Юринком Интер, 2002. С. 33-90.

16. Шестак Л. В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2005. – 18 с.

Питання заняття

1. Поняття та загальна характеристика ліцензування, як елементу легалізації бізнесу;

2. Суб'єкти ліцензування бізнесу в Україні.

3. Порядок ліцензування бізнесу в Україні.

4. Поняття та загальна характеристика дозвільних процедур, як елементу легалізації бізнесу;

5. Суб'єкти уповноважені на видачу дозволів для реалізації бізнесу в Україні.

6. Порядок проходження дозвільних процедур в Україні.

7. Поняття та загальна характеристика сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу;

8. Суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.

9. Порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.

10. Інші елементи легалізації бізнесу в Україні.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Надати поняття та загальну характеристику ліцензування як елементу легалізації бізнесу;

2. Охарактеризувати суб'єктів ліцензування бізнесу;

3. Визначити порядок ліцензування бізнесу в Україні;

4. Надати визначення поняття та визначити основні ознаки та цілі дозвільних процедур щодо бізнесу в Україні;

5. Визначити основних суб'єктів уповноважених на видачу дозволів в Україні;

6. Охарактеризувати порядок проходження дозвільніх процедур;

7. Навести поняття та загальну характеристику сертифікації, стандартизації та квотування, як елементу легалізації бізнесу;

8. Охарактеризувати суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні;

9. Визначити порядок проходження сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні;

10. Окреслити інші елементи легалізації бізнесу в Україні крім перерахованих у попередніх питаннях.

Завдання № 5

Тема

Податковий облік суб'єктів бізнесу. Оптимізація оподаткування бізнесу.

Мета самостійної роботи

Вивчення основ ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу, особливостей застос ування загальної та спрощеної систем оподаткування бізнесу та їх складових є безперечно необхідним та актуальним, що дозволить удосконалити знання студентів щодо легалізації бізнесу, та стане підґрунтям для подальшого більш грунтовного вивчення як господарського права так і фінансового права, а також підготовки здобувачів та висококваліфікованих кадрів для юридичного обслуговування суб'єктів господарювання в процесі їх легалізації.

Після самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань у сфері оподаткуваня бізнесу.

- **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій у сфері оподаткування бізнесу в Україні;

- **застосовувати** отримані знання й уміння щодо оподаткування бізнесу та оптимізації оподаткування бізнесу при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 003. № 18-22. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.

4. Податковий кодекс України № 1667-VIII від 06.10.2016 року. URL: http://zakon3.rada.gov

5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. ВВР. 2004. № 9. Ст. 79.

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 4618-VI від 16.07.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua

7. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua

8. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL: https://zakon.rada.gov.ua

Спеціальна література:

1. Атаманюк І. Особливості організації податкового планування на підприємстві. Економічний аналіз. 2010. № 6. С. 32–35.

2. Войнаренко М.П. Податковий облік і аудит. М.П. Войнаренко, Г.В. Пухальська. К.: ЦУЛ, 2015. 298 с.

3. Господарське право: Підручник. О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.

4. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. Бізнес Інформ. 2012. № 5. С. 95-97.

5. Джулій Л.В. Спрощена система оподаткування: вітчизняний та міжнародний досвід. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. Т 2. № 6 С. 30-32.

6. Добровольська В.В. Правове забезпечення державного регулювання економіки: монографія. О.: Фенікс, 2010. С. 14-90.

7. Знаменський Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. К.: Наукова думка, 1996. С. 4-18.

8. Іванов Ю. Б., Найденко О. Є. І-20 Податковий облік і звітність: Конспект лекцій.Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 168с.

9. Квасовський О. В. Моделювання вибору оптимального оподаткування для малих підприємств. Фінанси України. 2003. № 10. С. 102-106.

10. Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 10. С. 33-34.

11. Мамутов В. К. Экономика и право. К, Юрінком Інтер, 2003. С. 15-90.

12. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Хрінком Інтер., 2008. С. 22-90.

13. Панасик В.М. Податковий облік. В.М. Панасик, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець: навч. посіб. Тернопіль: Карт-Бланш, 2015. 263 с.

14. Податковий менеджмент: навч. Посібник. О. О. Клокар, С. В. Бойко, І. Г. Кеменяш, Н. М. Рущишин. Львів: СПОЛОМ, 2017. 320с.

15. Філиппова С.В. Вибір системи оподаткування та організація податкового обліку суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами на засадах альтернативності [моногр.] С.В. Філиппова, М.О. Ананська, Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. 120 с.

16. Oryschyn T.M. (2020) Suchasni pidkhody do optymizatsii opodatkuvannia pidpryiemstv [Tax evasion: theory and practice]. Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia, vol. 31(70), no. 3, pp. 83–86

Питання заняття

1. Загальна характеристика податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.
2. Порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.
3. Загальна характеристика Податкової системи України.
4. Види податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.
5. Загальна система оподаткування бізнесу в Україні.
6. Спрощена система оподаткування бізнесу в Україні.

7. Порядок постановки та податковий облік та стратегія обрання системи оподаткування;

8. Оптимізація оподаткування бізнесу в Україні.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Визначити поняття, ознаки податкового обліку суб'єктів бізнесу.
2. Охарактеризувати порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу.
3. Визначити основні ознаки податкової системи України.
4. Надати характеристику основновним видам податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.
5. Охарактеризувати загальну систему оподаткування бізнесу в Україні.
6. Визначити основні ознаки та групи спрощеної системи оподаткування бізнесу в Україні.
7. Визначити та охарактеризувати порядок постановки на податковий облік та стратегії обрання системи оподаткування;
8. Охарактеризувати сутність та зміст оптимізації оподаткування бізнесу в Україні.

Завдання № 6

Тема:

Припинення (ліквідація та банкрутство) бізнесу.

Мета самостійної роботи

Вивчення комплексних процесів, що пов'язані з закриттям підприємств і організацій, зокрема ліквідацією та банкрутством.

Основними цілями дослідження є розуміння причин і наслідків припинення діяльності, аналіз процедур та правових аспектів, а також визначення оптимальних стратегій управління фінансовими труднощами та попередження кризових ситуацій.

Після самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. **визначати** сучасні тенденції щодо вирішення дискусійних питань щодо припинення суб'єктів господарювання як у добровільному так і примусовому порядку.
2. **проводити** збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел щодо новітніх тенденцій щодо припинення бізнесу в Україні;
3. **застосовувати** отримані знання й уміння щодо припинення суб'єктів бізнесу в Україні при вирішенні практичних завдань.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. //ВВР. 10.05.2019. 2019 р., -№ 19, стор. 5.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
5. Про практику Верховного Суду України у справах про банкрутство. Інформаційний Лист вищого господарського суду

України від 16.05 2003 р. Бізнес: законодавство та практика. 2003. № 12.

Спеціальна література:

1. Банкрутство підприємства і його наслідки. URL: https://cutt.ly/yN8zcjG

2. Возняковська К. А. Право неспроможності банків: проблеми теорії та практики : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2018. 360 с.

3. Возняковська К. А. Щодо поняття неспроможності банківських установ. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. № 3. С.123-131.

4. Господарське право: Підручник. Видання 3-е доповнене та перероблене / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. Х.: Фенікс, 2018. С. 603-623.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text

6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text.

7. Про затвердження вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ

Міністерства юстиції України від 05.03.2012 № 368/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12#Text.

8. Бевз С.І. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. К.: ПП «Фірма «Гранмна», 2012. 292 с.

9. Бондик В.А., Подцерковний О.П. Окремі проблеми банкрутства містоутворюючих та особливо небезпечних підприємств. Вісник господарського судочинства. 2010.№ 1. С.121-126.

10. Вечірко І.О. Про деякі питання практики порушення провадження у справі про банкрутство громадянина підприємця. Вісник господарського судочинства. 2010. № 2. С.138-144

11. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. Х.: Право, 2012. 696 с.

12. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. 3-тє вид., змін. Х.: Право, 2016. 332 с.

13. Джунь В. В. Теоретико-прикладні проблеми реформування законодавства України про банкрутство: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько процесуальне право» / В. В. Джунь. К., 2009.

14. Дорошенко Л. М. Поняття припинення суб'єкта господарювання. Університетські наукові записки. 2008. № 1 (25). С. 138- 143.

15. Зубатенко О.М. Припинення суб'єктів господарювання: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» . Донецьк, 2008. 25 с.

16. Максимов В. Спрощення держреєстрації припинення суб'єктів господарювання: нові засоби боротьби з підприємствами-примарами. URL: http://rights.unian.net/ukr/detail/4758

17. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. Станом на 20 травня 2020 року / За заг. ред. Галунька В. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 744 с.

18. Новохацька М.Ю. Юридичні аспекти припинення суб'єктів господарювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Київ, 2016. № 2. С. 64-67.

19. Починок К.Б. Припинення суб`єктів господарювання: поняття, способи та класифікація. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2018. Вип. 1-2. С. 37-43.

20. Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства: навч.посіб. / В.П.Козирєва, І. М. Сопілко, А.П.Гаврилішин. К.: Вид-во Нац. авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2014. 497 с.

21. Радзивілюк В. В. Теоретичні проблеми запобігання банкрутству (неспроможності) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2014. 31 с.

22. Радзивілюк В. Щодо особливостей провадження у справі про банкрутство окремих категорій боржників. Право України. 2018. № 7. С. 130-142.

23. Роженко О. В. Ринок злиття і поглинання в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Вісник ДонНУЕТ. 2017 № 1(66). С. 105-111;

24. Старцев О. В. Підприємницьке право : навчальний посібник / О. В. Старцев. – К. : Істина, 2006. – 208 с

25. Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 31-36.

26. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності:навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

27. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 636 с.

Питання заняття

1. Поняття, ознаки та види припинення суб'єктів господарювання.
2. Порядок припинення підприємницької діяльності фізичної особи підприємця.
3. Порядок припинення підприємницької діяльності юридичної особи.
4. Поняття та ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом.
5. Загальна характеристика провадження у справах про банкрутство.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Які способи припинення діяльності суб'єктів господарювання Ви знаєте.
2. В чому полягає різниця між реорганізацією та ліквідацією суб'єктів господарювання.
3. Який порядок добровільної ліквідації суб'єктів господарювання.
4. Що є підставою та умовами порушення справи про банкрутство.
5. Які стадії провадження існують у справі про банкрутство.
6. У якому порядку задовольняються вимоги кредиторів під час банкрутства.

7. Наведіть поняття та визначить основні ознаки неплатоспроможності боржника і визнання його банкрутом.
8. Перерахуйте документи, які потрібно представити для державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця в разі припинення діяльності за її ініціативи.

Критерії оцінювання самостійної роботи

У відповідності до визначених критеріїв самостійна робота оцінюється за визначеною силабусом (робочою навчальною програмою) системою.

З метою контролю виконання завдань самостійної роботи студенти складають рефеати, виконують завдання або ведуть окремий зошит для виконання самостійної роботи, який представляють наприкінці практичних занять на перевірку викладачеві.

ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ/ЗАЛІКУ

1. Поняття підприємництва, бізнесу, комерційної та господарської діяльності та їх співвідношення.
2. Види підприємницької діяльності.
3. Ознаки підприємницької діяльності.
4. Особливості трактування систематичності як ознаки підприємницької діяльності.
5. Відмінності підприємницької діяльності від інших видів господарської діяльності.
6. Некомерційна господарська діяльність її ознаки та види.
7. Значення підприємництва для держави і суспільства.
8. Підприємництво та суспільних відносин, співвідношення та взаємодія.
9. Фізична особа підприємець як суб'єкт ведення бізнесу.
10. Правовий статус громадянина як фізичної особи підприємця.
11. Особливості правового статусу іноземця як фізичної особи підприємця.
12. Особливості правового статусу особи без громадянства як фізичної особи підприємця.
13. Господарське товариство, його ознаки та види.
14. Загальна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю як суб'єкта бізнесу.
15. Загальна характеристика товариства з додатковою відповідальністю як суб'єкта бізнесу.
16. Загальна характеристика повного товариства як суб'єкта бізнесу.

17. Загальна характеристика командитного товариства як суб'єкта бізнесу.
18. Підприємство, поняття ознаки та види.
19. Загальна характеристика державного комерційного підприємства як суб'єкта бізнесу.
20. Загальна характеристика державного казенного підприємства як суб'єкта бізнесу.
21. Загальна характеристика комунального підприємства як суб'єкта бізнесу.
22. Загальна характеристика колективного підприємства як суб'єкта бізнесу.
23. Загальна характеристика приватного підприємства як суб'єкта бізнесу.
24. Загальна характеристика іноземного підприємства та підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкта бізнесу.
25. Кооператив як суб'єкт бізнесу.
26. Загальна характеристика сільськогосподарського кооперативу як суб'єкта бізнесу.
27. Обслуговуючий кооператив як учасник господарських відносин.
28. Господарські об'єднання та їх види.
29. Холдингові компанії в Україні.
30. Промислово-фінансові групи, інвестиційні фонди та інші суб'єкти комерційних (бізнес) відносин.
31. Поняття, ознаки та види державної реєстрації бізнесу в Україні.
32. Загальні засади державної реєстрації бізнесу та суб'єкти її здійснення.

33. Порядок та вимоги щодо реєстрації фізичної особи підприємця.
34. Порядок та вимоги щодо реєстрації господарських товариств.
35. Особливості реєстрації державних та казенних підприємств.
36. Особливості реєстрації кооперативу як суб'єкта бізнесу.
37. Державна реєстрація зміни фактичних даних щодо фізичної особи підприємця, підстави, порядок та види.
38. Державна реєстрація змін фактичних даних щодо юридичної особи підстави, порядок та види.
39. Поняття та загальна характеристика ліцензування, як елементу легалізації бізнесу;
40. Суб'єкти ліцензування бізнесу в Україні.
41. Порядок ліцензування бізнесу в Україні.
42. Поняття та загальна характеристика дозвільних процедур, як елементу легалізації бізнесу;
43. Суб'єкти уповноважені на видачу дозволів для реалізації бізнесу в Україні.
44. Порядок проходження дозвільних процедур в Україні.
45. Поняття та загальна характеристика сертифікації, як елементу легалізації бізнесу;
46. Поняття та загальна характеристика стандартизації, як елементу легалізації бізнесу;
47. Поняття та загальна характеристика та квотування, як елементу легалізації бізнесу;
48. Суб'єкти сертифікації, стандартизації та квотування бізнесу в Україні.

49. Порядок проходження сертифікації бізнесу в Україні,
50. Порядок проходження стандартизації бізнесу в Україні
51. Порядок квотування бізнесу в Україні.
52. Загальна характеристика податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.
53. Порядок ведення податкового обліку суб'єктів бізнесу в Україні.
54. Загальна характеристика Податкової системи України.
55. Види податків та систем оподаткування бізнесу в Україні.
56. Загальна система оподаткування бізнесу в Україні.
57. Спрощена система оподаткування бізнесу в Україні.
58. Порядок постановки та податковий облік фізичної особи підприємця.
59. Порядок постановки та податковий облік юридичної особи.
60. Тактика і стратегія обрання системи оподаткування;
61. Оптимізація оподаткування бізнесу в Україні.
62. Поняття мінімізації податків та її наслідки.
63. Поняття, ознаки та види припинення суб'єктів господарювання.
64. Підстави добровільної ліквідації фізичної особи підприємця.
65. Порядок добровільної ліквідації фізичної особи підприємця.
66. Підстави добровільної ліквідації юридичної особи.
67. Порядок добровільної ліквідації юридичної особи .
68. Поняття, ознаки та види примусової ліквідації суб'єктів господарювання та особливості відповідного порядку.
69. Підстави примусової ліквідації фізичної особи підприємця.

70. Порядок примусової ліквідації фізичної особи підприємця.
71. Підстави примусової ліквідації юридичної особи.
72. Порядок примусової ліквідації юридичної особи .
73. Примусова ліквідація суб'єкта господарювання за рішенням суду.
74. Поняття та ознаки неплатоспроможності боржника або визнання його банкрутом.
75. Загальна характеристика провадження у справах про банкрутство.

ЗМІСТ

Загальні положення…….……..……....3
Навчальний контент. Лекції……6
Плани практичних занять……..143
Методичні вказівки (рекомендації) для викладачів, які проводять практичні заняття……173
Завдання для самостійної роботи……174
Питання для іспиту/заліку……206

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

К. А. Возняковська, О. Р. Гофман, В. В. Добровольська,
О.О. Квасніцька

ЗАСНУВАННЯ БІЗНЕСУ

Навчально-методичний посібник
для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання
Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра права в Національному університеті «Одеська юридична академія», галузь знань – 08 «Право», спеціальність – 081 «Право»

Електронне видання
Ум-друк. арк. 6,8.
Кафедра господарського права і процесу НУ «ОЮА